

Univerzita Karlova v Praze
Farmaceutická fakulta v Hradci Králové

katedra biologických a lékařských věd

Zneužívání návykových látek a kriminalita

bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Hana Klusoňová, Ph.D.

Hradec Králové, 2006

Barbora Kubová

Děkuji RNDr. Haně Klusoňové, Ph.D. za poskytnutí informací, cenných rad a odborné vedení bakalářské práce a Policii České republiky za konzultace při vypracování mé bakalářské práce.

1. Úvod.....	4
2. Charakteristika a vývoj české drogové scény.	6
2.1. Faktory, které nejvíce ovlivnily a stále ovlivňují drogovou situaci v ČR:	7
3. Vývoj legislativních opatření v České republice	8
4. Novelizace trestního zákona a jeho aplikace na drogové scéně.	10
4.1. Prameny mezinárodního práva ke kontrole drog	10
4.2. Současná právní kvalifikace trestných činů souvisejících s OPL v ČR	10
5. Policie ČR a další složky zabývající se odhalováním trestných činů souvisejících s OPL	15
6. Drogová kriminalita obecně.....	17
6.1. Dělení skupin pachatelů drogové tr. činnosti dle PhDr. Trávníčkové, CSc.:	18
6.2. Specifika vyšetřování drogové kriminality.....	19
7. Vývoj drogové kriminality v ČR v roce 2001 – 2005	20
7.1. Rok 2001 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku	20
7.2. Rok 2002 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku	22
7.3. Rok 2003 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku	23
7.4. Rok 2004 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku	24
7.5. Rok 2005 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku	25
7.5.1. Srovnání vývoje drogové kriminality v letech 2001-2005	26
7.5.2. Současná dostupnost drog a přibližné ceny OPL.....	27
8. Druhá nabídka OPL v České republice.....	28
8.1. Heroin	28
8.2. Kokain.....	28
8.3. Cannabis.....	28
8.4. Metamfetamin	28
8.5. Extáze.....	29
8.6. Prekurzory a léčiva	29
9. Zločinecké skupiny zabývající se prodejem OPL, působící na území ČR	31
9.1. Arabské zločinecké struktury.....	31
9.2. Západoafrické zločinecké struktury	31
9.3. Kosovoalbánské zločinecké struktury	32
9.4. Ruskojazyčné zločinecké struktury	32
9.5. Asijské zločinecké struktury	32
9.6. Rómské zločinecké struktury	33
9.7. Porovnání počtu trestně stíhaných pachatelů české národnosti a cizinců.....	34
10. Drogy v jednotlivých krajích České republiky	35
10.1. Situace v oblasti drog na území hl. města Prahy	36
10.2. Středočeský kraj.....	37
10.3. Jihočeský kraj	37
10.4. Plzeňský a Karlovarský kraj.	38
10.5. Ústecký a Liberecký kraj	39
10.6. Královéhradecký a Pardubický kraj.....	40
10.7. Kraje Jihomoravský, Zlínský a Vysočina	41
10.8. Olomoucký a Moravskoslezský kraj.....	42
11. Cíle Národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2009.....	43
12. Diskuse.....	45
12.1. Drogy zatracované nebo oslavované	45
12.2. Problematika držení OPL pro vlastní potřebu a jejich legalizace.....	46
13. Závěr	52
14. Použitá literatura	53

1. Úvod

„Jedním z hlavních úskalí, které dnes značně ztěžuje účinné řešení drogového problému, je jeho mnohovrstevnatost. Je znakem naší doby, poznamenané prudkým vědeckotechnickým rozvojem, ekologickými problémy, populační explozí, hektickým stylem života, rozpadem rodinných a sociálních vazeb atd., že se drogy staly průvodním katalyzátorem celé řady negativních ekonomických, politických, sociálních a zdravotnických jevů, které hluboce poznamenávají životy lidí.“(1)

Zneužívání omamných a psychotropních látek (dále jen OPL) dosáhlo na počátku třetího tisíciletí nevídaných rozměrů, a to v globálním měřítku. Ve světě již neexistuje stát, který by nebyl tímto problémem zasažen. Drogy devastují nejen jednotlivce, ale i jejich rodiny a celou společnost. V souvislosti se zneužíváním drog narůstá zločinnost, dopravní a pracovní nehodovost, zhoršuje se duševní a fyzické zdraví populace a také její schopnost reprodukce a rozvoje. Drogy slouží také jako universální platidlo, za které je možno koupit v podstatě cokoli – zbraně, kasina, televizní sítě, státní úředníky atd. Drogy se staly významným činitelem ve vojenském, politickém a hospodářském dění ve světě. V některých zemích má ilegální produkce, zpracování a obchod s drogami značný vliv na hospodářství celé země, protože tvoří velkou část jejich hrubého národního produktu. Nelegální produkce a obchod s drogami ohrožují politickou, hospodářskou a sociální stabilitu řady zemí. Na první pohled je zřejmé, že s ohledem na rozvoj naší společnosti, s ohledem na otevření státních hranic a s možností neomezeného pohybu osob a zboží, nejen z hlediska evropského, ale i celosvětového, není zatím v lidských silách absolutně eliminovat dovoz, vývoz, průvoz, výrobu a zneužívání OPL.

Drogy nelítostně zasáhly v plné síle své nebezpečnosti i Českou republiku. Konzumace drog rok od roku stoupá. O české drogové scéně se začíná hovořit od roku 1989, kdy došlo v oblasti drogové kriminality k velmi prudkému vývoji. Tím ovšem nelze říct, že před rokem 1989 zde drogová problematika nebyla. Pouze na tuto skutečnost nebylo upozorňováno. Současná situace v České republice v oblasti drogové kriminality je plně srovnatelná se situací v zemích, kde měla drogová scéna oproti drogové politice náskok několika desetiletí. Česká republika je v současné době velmi široce zapojena nejen do obchodu s OPL, ale i do nelegální výroby OPL a obchodů s prekurzory, do praní tzv. špinavých peněz získaných obchodem s drogami a do zneužívání OPL. Zdravotní a sociální důsledky zneužívání ilegálních drog jsou co do

rozsahu (celkový počet postižených, zdravotních komplikací a úmrtí) méně katastrofální než u legálních drog (alkoholu nebo tabáku). K přímým důsledkům zneužívání drog však navíc přistupuje riziko šíření závažných infekčních onemocnění (AIDS, hepatitida B a C) a kriminalizace uživatelské populace v souvislosti s nezákonným trhem, což jsou fenomény, které se u alkoholu a tabáku neobjevují. Sociální akceptace zneužívání nezákonných látek je tak daleko nižší, než u legálních návykových látek. Společnost, aniž by dosud stačila uspokojivě vyřešit alkoholovou toxikománii, stojí před konkrétní hrozbou nového nebezpečného jevu, a tím se stala tzv. nealkoholová toxikománie. Alkoholismus, jako hromadný celospolečenský problém, mohl v té době sloužit jako vážná společenská výstraha. Ač se to zdá být zdánlivě absurdní, právě výskyt alkoholové závislosti u nás sloužil mnohdy jako argument pro to, že není nutné se znepokojovat existencí drogové závislosti. Docházelo totiž ke srovnání mnoha tisíc osob závislých na alkoholu s mnohem menším počtem osob závislých na drogách. To vedlo k podcenění nově se rozvíjejících forem toxikománie.

Celkový podíl trestné činnosti spáchané pod vlivem drog ve srovnání s ostatní trestnou činností není příliš vysoký, musíme však vzít v úvahu vysokou latenci této trestné činnosti, neboť užití drogy není často na pachateli tak zjevně patrné, jako opojení alkoholem. Také prokazování drogy v biologickém materiálu je podstatně náročnější záležitostí než v případě testu na alkohol a ne vždy je prováděno.

Hlavním cílem boje proti drogové kriminalitě je zamezit, nebo spíše co nejvíce omezit zneužívání drog, a to jak prevencí, tak represí. Jde o velmi těžký a složitý úkol, k dosažení pozitivních výsledků bude zapotřebí mnoho úsilí. Pro samotný boj je nutné nejprve poznat dobře svého nepřítele a následně využít všech dostupných prostředků pro jeho odstranění či utlumení. Je zapotřebí, aby boj byl kompaktní a ne jednostranný nebo dokonce protichůdný.

Cílem této bakalářské práce je popsat problematiku zneužívání návykových látek a drogovou kriminalitu na území České republiky. Vzhledem k širokému rozsahu této problematiky se specializuji na nealkoholovou toxikománii. Na začátku práce jsem popsala vývoj drogové scény a legislativy týkající se problematiky drog v České republice po roce 1989. V další části jsem porovnála vývoj drogové kriminality v letech 2001-2005 a účinnost boje represivních složek s tímto závažným fenoménem současné doby a zmínila se o cílech Národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2009.

2. Charakteristika a vývoj české drogové scény.

Drogový problém, s nímž se zvláště v posledních letech stále obtížněji a častěji potýkáme, k nám nepřišel z neznáma. Má své hluboké historické, sociální a geopolitické kořeny.(2)

Před rokem 1990 byla hlavním zdrojem drog především domácí produkce. Mezi některými skupinami mládeže převládalo zpočátku čichání rozpouštědel, později domácí příprava opiátů a amfetaminových drog (braun, pervitin), přičemž suroviny se získávaly z efedrinových a amfetaminových farmaceutik. Střední a starší věkové skupiny dávaly přednost lékové toxikománii.(2)

Drogový trh nebyl příliš rozvinutý. Uživatelé drog byli sdruženi do malých, uzavřených a vzájemně nepropojených skupin, v nichž probíhala produkce, distribuce i spotřeba. Šíření drog probíhalo v relativně úzkém okruhu známých, přičemž kritériem jejich výběru byla spolehlivost, případně schopnost poskytovat skupině nějaké služby (např. půjčovat byt). Tento typ drogové scény můžeme dosud nalézt ve venkovských okresech.(3)

V letech 1990–1994 se situace na drogové scéně razantně změnila. Domácí produkce stále existuje, ale je doplňována dovezenými drogami, především heroinem. **ČR se stává tranzitní zemí.** Vzniká typický trh se stranou nabídky i poptávky. Vytváří se rozsáhlá populace experimentátorů a rekreačních uživatelů. Drogová scéna má polootevřený charakter, dosud však výrazně neproniká na veřejná prostranství. Drogová kriminalita není rozsáhlá, množství spotřebované drogy lze ještě do jisté míry uhradit bez rozsáhlé majetkové trestné činnosti. Tento charakter můžeme dosud spatřovat ve městech střední velikosti.(3)

V letech 1994-2000 se ČR stává **cílovou (spotřebitelskou) zemí** z hlediska mezinárodního nezákonného obchodu. Dochází k masivní invazi kvalitního a levného heroinu z dovozu. Domácí produkce ztrácí svůj význam z pohledu velkého nárůstu uživatelů heroinu. Vzniká otevřená drogová scéna se značným finančním obratem a s výraznou drogovou kriminalitou. Věková hranice tzv. prvokonzumentů se snižuje.(3)

Po roce 2000 křivka nárůstu uživatelů heroinu a pervitinu již strmě nestoupá. Výrazně a soustavně přibývá uživatelů tzv. tanečních drog, extáze a marihuany. Kokain se objevuje velmi zřídka. Díky úspěšným zásahům policie proti domácím laboratořím na výrobu pervitinu se trhu s pervitinem ujímají nezákonné mezinárodní organizace.(3)

Na území ČR je vytvořena dostatečná základna uživatelů různých drog, kteří tvoří stabilní poptávku. Téměř zcela zanikly komunity uživatelů heroinových náhražek, jako je braun. Drogy jsou vzhledem k nízkým cenám přístupnější, znepokojující je poměrně nízká věková hranice začínajících toxikomanů a výraznější podíl intravenózních uživatelů, podobně jako prvokonzumentů začínajících na tzv. „tvrdé droze“.(4)

Lze tedy konstatovat, že česká drogová scéna po roce 1990 prošla značnými změnami.

2.1. Faktory, které nejvíce ovlivnily a stále ovlivňují drogovou situaci v ČR:

- otevření státních hranic po roce 1989
- strategická poloha České republiky v srdci Evropy, a tím pádem na hlavních tranzitních drogových trasách
- liberalizace společnosti, změny hodnotového systému
- nevyhovující legislativa
- nedostatečné požadavky na uznání legálních pobytů cizinců
- jednoduché zakládání krycích firem, bezrizikové praní „drogových peněz“
- vysoce rozvinutý a kvalitní chemický průmysl
- organizační a inteligenční potenciál obyvatel ČR
- vysoká propustnost a špatná kontrolovatelnost hranic České republiky
- rozpad bývalého SSSR a bývalé SFRJ vedl k masivnímu proudu ekonomických a politických běženců, situace využily i profesionální zločinecké gangy, které se v ČR zabydly a působí zde jako mezičlánek zločineckých organizací nebo realizují svou zločineckou aktivitu přímo na našem území se zaměřením na české občany
- kvalitní báze ilegálních výrobců domácích drog, která se zde vytvořila v době hermetického uzavření území republiky v období před listopadem 1989
- plošná amnestie krátce po změně společenského zřízení(4,5)

Nesmíme rovněž zapomenout na to, že vzrůstající životní úroveň části populace má za následek nárůst kupní síly občanů disponujících dostatečnými finančními prostředky pro experimentování s drogami, případně pro přechod od aplikace levnějších druhů drog k dražším. Nárůst abúzu drog souvisí s rostoucími požadavky na výkonnost a úspěšnost jedince na náročnějším trhu pracovních sil a zároveň s řešením případného nezdaru a selhání. Nastupující éra internetu umožňuje každému, aby získal návody na výrobu drog, vyměnil si kontaktní adresy, případně další zkušenosti s drogami.(4)

3. Vývoj legislativních opatření v České republice

V České republice jsou systematicky plánovány opatření proti šíření a zneužívání drog. Řada přijatých opatření postupně reaguje na vývoj drogové scény. Novelou trestního zákona, trestního řádu, zákona o policii ČR, celního zákona a zákona o výkonu trestu odnětí svobody byly vytvořeny lepší podmínky pro boj s drogovou kriminalitou. V trestním zákonu došlo k mnoha významným úpravám, které mají velmi pozitivní vliv na potírání drogové kriminality.

Významnou změnu v přístupu k řešení drogové problematiky znamenalo přijetí novely trestního zákona, provedené zákonem č. 112/1998 Sb., (platné od 1.1.1999).(6) V trestním zákoně České republiky nenalezneme ustanovení, které by definovalo pojem „droga“, ale je užíván pojem „návyková látka“. Tento pojem je vysvětlen v § 89, odstavec 10 trestního zákona. „**Návyková látka**“ je určena definicí podle svých vlastností. Vyčerpávající seznam těchto látek stanoven není a ani nemůže být. „**Omamné látky**“ a „**psychotropní látky**“ jsou látky uvedené v přílohách č.1-7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.(7)

Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky schopné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládání nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.(8)

Nově byl upraven § 187 trestního zákona, který reagoval na tranzit drog přes naše území a byl zaveden pojem převezce, nabízeje, zprostředkuje, prodá, jinak jinému opatří přípravky obsahující OPL, prekurzor nebo jed. Přísněji je trestáno způsobení těžké újmy na zdraví a pokud je trestný čin spáchán vůči osobě mladší 18 let. Došlo také ke zpřísnění trestních sazeb u drogových deliktů, kde obětí trestného činu je osoba mladší 15 let. Rezervy však lze spatřovat zejména ve vztahu k organizovanému a mezinárodnímu zločinu, neboť nejpřísnější trest v těchto případech odsuzuje pachatele maximálně na 15 let trestu odnětí svobody.

Samotné užívání drog není trestně postižitelné, což zejména u mladistvých je na škodu. Nešlo by zde o kriminalizaci mladistvých. Další zákonné úpravy, jako např. podmíněné upuštění od potrestání, podmíněčné upuštění od potrestání s dohledem dle § 26 trestního zákona, jasně dávají signál, že v odůvodněných případech je kladen důraz na výchovný moment ve vývoji člověka, nikoli na jeho kriminalizaci. A to by v případě mládeže měl být prvořadý cíl.(8)

Nová právní úprava definuje možnost policejních orgánů, v řízení o úmyslném trestném činu, používat operativně pátrací prostředky, kterými se rozumí:

- a) předstíraný převod
- b) sledování osob a věcí
- c) použití agenta

Jedná se o významný posun v možnostech vyšetřování drogové kriminality. Umožňuje využívat tajné agenty z řad policie a možnost provádět „kontrolovaný nákup“ - tedy operativní kombinace, kdy jako kupující vystupuje policista. Ve finanční oblasti novelizace přinesla možnost zajištění peněžních prostředků pocházejících z trestné činnosti na účtech bank a nezákonnost legalizace zisků z trestné činnosti.(5)

Novela zákona č. 113/1997 Sb., tzv. Celní zákon posílila kompetence celních orgánů a umožnila i těmto orgánům používat operativně pátrací prostředky. Bylo umožněno kontrolovat dovoz a vývoz návykových látek a prekurzorů a sledovat jejich domácí produkci.

Byl taktéž schválen návrh Zákona proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, který ztěžuje „praní špinavých peněz“, pocházejících z obchodu s drogami.

V průběhu roku 1997 vyvrcholila několikaletá diskuse, která skončila předložením právní úpravy držení drog pro vlastní potřebu. Zákonem č. 112/1998 Sb., byl změněn a doplněn nejen Zákon č. 140/1961 Sb., (trestní zákon) ve věci trestního postihu pachatelů drogových deliktů, taktéž byl citovaným zákonem změněn Zákon č. 200/1990 Sb., – zákon o přestupcích, ve věci držení OPL pro vlastní potřebu „v malém množství“. Přestupky na úseku neoprávněného přechovávání malého množství OPL pro svoji potřebu jsou projednávány ve správním řízení Policíí České republiky (§ 52 zákona č. 200/1990 Sb.), kdy evidence dále umožní použití preventivních sankcí při posuzování spolehlivosti osob (např. při žádosti o zbrojní průkaz, řidičský průkaz atd.). Trestní zákon je doplněn o skutkovou podstatu držení OPL pro svou potřebu v množství „**větším, než malém**“.(3)

Novelizace trestního, přestupkového a celního zákona představují významnou změnu zákonnosti, reagující na vývoj drogové problematiky v České republice. Samotná represe však musí být doplněna vhodnou preventivní činností a léčbou.

4. Novelizace trestního zákona a jeho aplikace na drogové scéně.

Aby mohla Česká republika dostát mezinárodním závazkům a dokázala účinně reagovat na měnící se drogovou scénu, byly provedeny úpravy v legislativě a zpracována nová komplexní právní úprava problematiky OPL.

4.1. Prameny mezinárodního práva ke kontrole drog

Základním formálním pramenem mezinárodní kontroly drog byly od samého počátku právní úpravy mezinárodní smlouvy.

Nejdůležitější z těchto mezinárodních smluv je Úmluva OSN z roku 1988. Tato byla přijata na diplomatické konferenci ve Vídni v témže roce. Byla připravena z podnětu Komise pro omamné látky z roku 1985. Měla vyplnit mezery v existující mezinárodněprávní úpravě kontroly drog a zvýšit její celkovou efektivnost v boji proti organizovanému obchodu s drogami. Úmluva spadá převážně do mezinárodního práva trestního.

K 1. listopadu 1993 ratifikovalo úmluvy OSN celkem 89 zemí, rovněž celá Evropská Unie. Těmito úmluvami jsou dána přesná kritéria pro boj s drogami. Jsou stanoveny velice přísné tresty týkající se nejnebezpečnějších drog, zejména s ohledem na výrobu a distribuci. Málo přísné tresty stanoví pro osoby, které drogy získávají a drží pro svou potřebu. Právní řád České republiky reaguje pružně v oblasti právních norem na dodržování právních úmluv v boji s drogovou kriminalitou. Současným problémem v mezinárodním právu ve vztahu k boji proti drogám je to, že každý stát si mezinárodní úmluvy interpretuje ve svém právním řádu rozdílně, a tak se objevují zejména v Evropě rozdílné přístupy k drogovým deliktům i přes to, že mezinárodní úmluvy zavazují smluvní státy k jejich plnění.

4.2. Současná právní kvalifikace trestných činů souvisejících s OPL v ČR

Trestné činy na úseku nealkoholové toxikomanie lze zařadit jako obecně nebezpečné trestné činy. Jejich postih se řídí podle trestního zákona, kde jsou v hlavě čtvrté zvláštní části stanoveny speciální skutkové podstaty trestných činů. Díky velkému nárůstu zneužívání OPL v ČR došlo k významné novelizaci skutkových podstat drogových trestných činů (zákon č. 112/1998 Sb.).(6)

Drogové delikty můžeme v současné době postihovat podle těchto skutkových podstat:

- **Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona (nedovolené nakládání s drogou pro jiného).**
- **Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a trestního zákona (držení drogy pro vlastní potřebu).**
- **Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 trestního zákona (nedovolené nakládání s předmětem způsobilým k výrobě OPL).**
- **Šíření toxikománie podle § 188a trestního zákona.**

- **Méně závažná jednání mohou být kvalifikována jako přešůpek na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomániemi podle § 30, odst. 1, písm. f) a písm. j) přešůpkového zákona.**

Mimo výše uvedených trestných činů lze užívání OPL trestně postihnout i pro další skutkové podstaty souvisejících trestných činů. Jedná se např. o tr. činy ohrožování pod vlivem návykové látky, ohrožování mravní výchovy apod.

Trestného činu Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle ust. § 187 se dopustí ten :

(1) Kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodává nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přečovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekurzor nebo jed, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo ve větším rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let.

(3) Odnětím svobody na osm až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch, (nad 500 000.-Kč)

b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší patnácti let, nebo

c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až patnáct let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví více osob nebo smrt,
- b) získá-li takovým činem prospěch velkého rozsahu, (nad 5 000 000.-Kč), nebo
- c) spáchá-li takový čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech.(6)

Objektem tohoto trestného činu je zájem na ochraně společnosti a lidí před ohrožením a následky z nekontrolovatelné distribuce a nakládání s omamnými a psychotropními látkami, jedy, přípravky obsahujícími OPL a prekurzory.

Tento paragraf zahrnuje jako trestné veškerý dovoz, vývoz, opatření, nabízení apod., bez ohledu na množství. Tímto ustanovením je možno postihnout jak výrobu, tak distribuci.(3)

Trestného činu dle ust. § 187a se dopustí ten :

(1) Kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu.(6)

U tohoto trestného činu se jedná o novou speciální skutkovou podstatu, která vznikla díky vysokému vzestupu drog na území ČR. Postihuje držení drogy tzv. pro svou potřebu. Touto skutkovou podstatou se Česká republika připojila k zemím, které dodržují mezinárodní úmluvu na poli potírání drog. Je zde však další problém, kdy se rozvířila velká diskuse a zejména střet názorů na míru dekriminálizace držení drog pro vlastní potřebu. Proto je nutné u tohoto ustanovení posuzovat každý případ jednotlivě. Je zde stanoveno i orientační množství drogy, kdy se jedná o trestný čin nebo jen přestupek.(9)

Trestného činu dle ust. § 188 se dopustí ten :

(1) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem nebo propadnutí věci.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve větším rozsahu,

- b) spáchá-li takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo
- c) získá-li takovým činem značný prospěch.(6)

Tato skutková podstata postihuje jakékoliv opatřování a přechovávání předmětů určených k výrobě OPL. Jedná se tedy o předmět, se kterým je možno provést výrobu a je rozhodujícím komponentem zařízení určeného k takové výrobě. Je nutno prokázat, že pachatel věděl, že vyrábí, opatřuje nebo přechovává předmět, který je určený k výrobě OPL.(9)

Trestného činu Šíření toxikománie dle ust. § 188a se dopustí ten :

(1) Kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 vůči osobě mladší než osmnáct let, nebo
- b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.(6)

Trestný čin šíření toxikománie podle § 188a tr. zákona je ve své podstatě formou účastenství k tr. činu podle § 187 tr. zákona. Vzhledem k tomu, že samotné užívání návykových látek je beztrestné, není možné účastenství podle § 10 tr. zákona (organizátorství, návod, pomoc) stíhat. Řešení této situace přineslo zavedení skutkové podstaty šíření toxikománie podle § 188a tr. zákona, které rovněž dále umožňuje trestně postihnout pachatele pro šíření jiné návykové látky, než vyjmenované v příloze č.1-7 Zákona č. 167/98 Sb., jako např. čichání rozpouštědel (toluen).(9)

Přestupku na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi dle § 30, odstavce 1, písm. f, písm. j, přestupkového zákona se dopustí ten, kdo :

- f) umožní neoprávněné požívání omamných a psychotropních látek osobě mladší 18 let, nejde-li o čin přísněji trestný,
- j) neoprávněně přechovává v malém množství pro svoji potřebu omamnou nebo psychotropní látku.(6)

Pro názornost uvádím orientační tabulku hodnot nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek, používanou PČR, odpovídající znění ust. § 187a/1,2 tr. zákona.

Tab. 1: Orientační hodnoty nejčastěji se vyskytujících OPL(9)

DRUH	HMOTNOST (g)	
	"množství větší než malé"	"větší rozsah"
Heroin	0,15 (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 (asi 50 dávek po 30 mg)
Morfin	0,30 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
Methadon	0,30 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
Kokain	0,25 (asi 5 dávek po 50 mg)	5 (asi 100 dávek po 50 mg)
Konopí	15 (asi 10 dávek po 1,5 g)	375 (asi 250 dávek po 1,5 g)
Pryskyřice z konopí	10 (asi 10 dávek po 1g)	250 (asi 250 dávek po 1 g)
LSD	10 tripů (asi 0,0005 g)	120 tripů (asi 0,012 g)
MDMA a homology	10 tablet (800 – 1 000 mg)	240 tablet (9 600 – 12 000 mg)
Amfetamin	0,50 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)
Metamfetamin	0,5 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)

Pozn. Podotýkáme, že se jedná o orientační tabulku, která není pro posouzení deliktu soudem závazná. Množství drogy „menší než malé“ je policií posuzováno jako spáchání přestupku dle § 30/1j z. č. 200/1991 Sb.

5. Policie ČR a další složky zabývající se odhalováním trestných činů souvisejících s OPL

V České republice byl zákonem ČNR č. 283/1991 Sb., ze dne 21.6.1991, k plnění úkolů ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti a dalších úkolů v rozsahu a způsobem stanoveným právními předpisy zřízen ozbrojený bezpečnostní sbor s názvem Policie České republiky (dále jen PČR, policie).

Základem činnosti PČR tedy je:

- a) ochrana celospolečenských zájmů a hodnot
- b) ochrana fyzických a právnických osob, jejich životů, zdraví, lidské důstojnosti
- c) ochrana majetku, a to bez rozdílu jeho vlastníků

Mezi základní úkoly policie v boji s trestnou činností patří:

- a) ochrana bezpečnosti a majetku
- b) spolupůsobení při zajišťování veřejného pořádku
- c) boj proti terorismu
- d) odhalování trestných činů a zjišťování pachatelů
- e) vyšetřování trestných činů
- f) dohlížení nad bezpečností silničního provozu
- g) odhalování přestupků
- h) projednávání přestupků, pokud tak stanoví zvláštní zákon(10)

Z výše uvedených úkolů tedy vyplývá, že policie byla zřízena k dohlížení nad dodržováním právních norem a jejich vynucování od jedinců, kteří tyto normy porušují.

Z tohoto malého výčtu úkolů policie plyne, že každý policista je povinen potírat trestnou činnost, a to znamená i drogovou kriminalitu. Policie se dělí na dvě základní složky, které jsou dále rozděleny, a to na policii pořádkovou (uniformovanou) a policii kriminální (pracující v civilním oděvu). Hlavní váha, vzhledem k závažnosti a složitosti objasňování, leží na policii kriminální. Ta je rozdělena na další specializovaná pracoviště podle druhu trestné činnosti.

Po roce 1990 bylo nutné, s nárůstem drogové kriminality, vytvářet specializovaná pracoviště na drogovou problematiku. Proto začala vznikat u kriminální policie tzv. tabulková místa pro pracovníky zabývající se speciálně touto trestnou činností.

V současné době můžeme říct, že u každého okresního nebo obvodního ředitelství PČR nalezneme pracovníky, kteří se touto specifickou trestnou činností zabývají.

Další složkou, která se zabývá potíráním drog na republikové úrovni, je Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování PČR (dále jen NPDC), která má jednotlivé expozitury rozmístěné na celém území České republiky. Tyto expozitury se zabývají odhalováním organizovaných skupin, zabývajících se prodejem, dovozem a výrobou drog. NPDC v současné době pokrývá svými aktivitami široké spektrum protidrogových opatření a iniciativ nejen na území České republiky, ale i v rámci evropské spolupráce a v řadě případů i spolupráce celosvětové.(11)

Další represivní složkou, zabývající se drogovou trestnou činností, jsou pracovníci Celního úřadu ČR. Tito potírají trestnou činnost zejména ve vztahu ke státní hranici s okolními státy.

6. Drogová kriminalita obecně

Pro správnou interpretaci pojmu „drogová kriminalita“ je nutné vymezit, v jakém smyslu bude používán. Drogami se zde rozumí výhradně tzv. nelegální drogy, tj. omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách 1-7 Zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

Termín „drogová kriminalita“ lze chápat v **užším** či **širším** smyslu. Prvý případ zahrnuje trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů dle §187, § 187a, § 188 tr. zákona a trestný čin šíření toxikománie dle § 188a tr. zákona. Jsou to trestné činy, jejichž objektem je zájem na ochraně společnosti před negativními důsledky nezákonné dispozice s OPL, přípravky obsahující OPL, prekurzory a jedy. V širším smyslu se jedná o veškerou trestnou činnost, v níž hrají roli drogy, tedy např. také některé případy trestných činů dle § 201, § 201a, § 217, § 218 tr. zákona a některé případy opatrovací kriminality či násilné trestné činnosti spáchané pod vlivem OPL.(12)

Trestná činnost páchaná pod vlivem drog nebo v souvislosti s jejich obstaráváním není zanedbatelná. Je zde patrná vysoká latence, která spočívá v tom, že průkaz metabolitů drog v biologickém materiálu je v terénních podmínkách obtížný a orgány PČR nejsou zatím na takové orientační detekční zkoušky dostatečně vybaveny technicky ani legislativně. Také se zde odráží skutečnost, že pozornost policie je přednostně soustředována pochopitelně na omezování nabídky drog. I když většina těchto činů má charakter majetkové kriminality (krádeže motorových vozidel, jízdních kol, věcí z automobilů, vloupání do víkendových chat, bytů, obchodů atd.), projevuje se stoupající trend násilných a mravnostních trestných činů, k nimž patří zejména úmyslné ublížení na zdraví, loupeže, vydírání, násilí na veřejném činiteli, znásilnění, a dokonce i vraždy.(2)

Jedním z důkazů, že tato trestná činnost není zanedbatelná, je i fakt, že hlavním tématem výroční zprávy Mezinárodního výboru pro kontrolu drog (INCB) za rok 2003 byl vliv drog a jejich zneužívání na zločinnost a násilí na místní, komunitní úrovni. Zpráva INCB vyzývá vlády států, aby věnovaly zvláštní pozornost této problematice. Pokud by se tato problematika dostatečně neřešila a veškerá pozornost byla věnována pouze pohybu drog na nadnárodní

úrovni, bude společnost vystavena dlouhodobému zhoršování bezpečnosti a životní úrovně. Ačkoliv je většina trestných činů spojených s drogami nenásilných a jedná se především o drobné prohřešky, narušují tyto činy společnost v samotných základech. Tam, kde existuje vysoká míra této kriminality, je patrná i vysoká míra jiných trestných činů. Vazba mezi projevy násilí a užíváním drog je velice komplexní. Při jejím zkoumání musíme brát v potaz řadu faktorů.(13)

Zpráva INCB dále konstatuje, že souvislost mezi drogami, násilím a zločinností může být dvojitá. Lidé závislí na drogách se uchylují k násilí buď proto:

- 1) aby získali prostředky na další drogy, nebo
- 2) přímo v důsledku účinků určitých narkotik.(13)

6.1. Dělení skupin pachatelů drogové trestné činnosti dle PhDr. Trávníčkové, CSc.:

1) První skupina zahrnuje osoby, které samy drogy nezneužívají, ale podílí se na jejich nezákonné manipulaci (výrobě, distribuci či přechovávání drog pro jiného). Tvrdší postih je možný vůči pachatelům, kteří spáchali tento trestný čin ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Menší část dealerů drogy sama užívá a zisk z prodeje investuje do koupě drog pro vlastní potřebu. Specifickou skupinou pachatelů jsou uživatelé pervitinu, kteří jsou zároveň i jeho výrobci a částečně i dealery. Do této skupiny pachatelů zařazujeme rovněž ty, kteří vyrobí, sobě nebo jinému opatří, anebo přechovávají předmět určený k nedovolené výrobě OPL nebo jedu.

2) Druhou velkou skupinu tvoří toxikomani, osoby páchající trestnou činností tím, že požívají drogy. Je však nutné zdůraznit, že samotné užívání drog není v ČR trestné. Skupinu těchto pachatelů tvoří osoby páchající trestnou činností pod vlivem drog. Nejčastěji jde o trestné činy násilné anebo mravnostní povahy a výtržnictví (loupež, útok na veřejného činitele, ublížení na zdraví atd.). Skupinu pachatelů doplňují jedinci, kteří formou trestné činnosti získávají prostředky na zakoupení své drogy (již zmíněná, tzv. opatřovací kriminalita), případně si drogu obstarávají přímo trestnou činností. Jedná se zejména o kriminální delikty na úseku krádeží vloupáním do lékáren, krádeže a falzifikace receptů, ale i jiné drobné krádeže.

3) Třetí samostatnou skupinu tvoří pachatelé, kteří využívají návyku na drogu u jiných osob a páchají trestnou činností na toxikomanech. Mezi tyto delikty patří především

kuplířství, omezování osobní svobody, pohlavní zneužívání, ohrožování mravní výchovy mládeže, vydírání.(4)

6.2. Specifika vyšetřování drogové kriminality.

Charakteristickým rysem páchaní drogové trestné činnosti je její vysoká latentnost. Většinou není páchána samostatně, ale bývá spojena s jinou trestnou činností, např. majetkovou. Novým trendem se stává její organizovaná podoba, a to zejména v oblasti obchodu a výroby omamných a psychotropních látek. Objevují se zde mezinárodní prvky, to je zapojení cizích státních příslušníků.(5)

Odhalování a vyšetřování této trestné činnosti vykazuje určitá specifika. Především se to týká provádění úkonů před zahájením trestního stíhání. Jejich chybné nebo nedostatečné provedení může mít za následek zmaření důkazů, které v dalším řízení již nelze nahradit a má za následek znemožnění postihu pachatele.(9)

Na začátku vyšetřování mnohdy existuje nedostatečné poznání rozsahu, způsobu a formy páchaní. Během vyšetřování je potřeba důsledně zjišťovat a dokazovat skutečnosti důležité pro určení stupně společenské nebezpečnosti, motivu a míry zavinění.(5)

Vždy je třeba počítat s tím, že při vyšetřování toxikomanů dochází k dezinformacím, a to především díky neochotě spolupráce s policií, zamezením konzumace drogy a vlivem pozměněných osobnostních vlastností. Další problémy způsobuje dokazování toho, že konkrétní osoba byla pod vlivem drogy. Prokazování drogy v lidském organismu je obtížné a nákladné, vzhledem k materiálnímu vybavení policie, která v současné době teprve získává první zkušenosti s použitím a využitím orientačních detekčních prostředků k prokázání požití drogy, např. při silniční kontrole nebo na diskotékách. Podněty k zahájení vyšetřování jsou zpravidla získány z operativní činnosti kriminální služby. Síť výrobců, překupníků a konzumentů jsou přísně utajovány. Pachatelé používají nejmodernější techniku, například využívají mobilní telefony u kterých není možno zjistit majitele, po určité době mění telefonní čísla, aby zamezili odposlechu policie atd. Další informace, např. ze zdravotnických pracovišť, jsou problematické, jelikož je zde obava z vyzrazení zdravotního stavu pacienta, což vyšetřování značně ztěžuje. Drogy se objevují ve všech oblastech života, od škol a internátů, přes volnočasové aktivity mladých lidí, až po výkon trestu odnětí svobody.

7. Vývoj drogové kriminality v ČR v roce 2001 – 2005

7.1. Rok 2001 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku

Podobně jako dva předešlé roky charakterizuje zejména:

- Rozšíření distribuce a konzumu OPL do menších měst a obcí. Další nárůst konzumu takřka všech druhů drog, který je nejmarkantnější u metamfetaminu a dalších stimulačních látek amfetaminového typu (XTC).
- Prohloubení opatření k utajení ze strany výrobců a distributorů OPL, rozšíření opatření proti postihu při pouličním prodeji, např. přesun laboratoří na výrobu OPL do menších obcí, na osamělá místa, používání mobilních telefonů s předplacenými kartami a internetu s možností anonymního přístupu, držení minimálního množství drogy dealerem při pouličním prodeji, využívání trestně nepostizitelných osob (nezletilých) při činnostech souvisejících především s distribucí OPL.
- Rostoucí role ruskojazyčných pachatelů ve všech činnostech souvisejících s drogovou trestnou činností. Další prorůstání a propojování zločineckých skupin, organizujících výrobu vysoce čistého metamfetaminu v ČR a jeho vývoz.
- I přes provedená legislativní opatření (zařazení některých léčiv obsahujících prekurzory pro výrobu drog do kategorie léků na předpis) narůstá výroba metamfetaminu z alternativních zdrojů-léčiv (posledním hitem je Modafen)
- Rostoucí snaha o zkorumpování pracovníků-orgánů činných v trestním řízení, rostoucí tlaky na svědky.
- Snižuje se věkový průměr konzumentů, kteří v důsledku potřeby drogy páchají zpravidla majetkovou trestnou činností, aby si zajistili potřebné finanční prostředky.
- Nárůst spotřeby OPL u mladých lidí spojených převážně s taneční a hudební scénou.
- Pokračující snahy prodrogových a proliberalizačních aktivit (opakované snahy o legalizaci marihuany atd.). Z hlediska NPC stále přetrvávají problémy v oblasti primární prevence.(14)

Nejvýraznějším posunem na drogové scéně jsou důsledky teroristického útoku proti USA ze dne 11.9.2001 a s tím přímo i nepřímo související pokles rozlohy půdy užívané pro pěstování opia. Tento pokles se týkal zejména Afgánistánu, kde byla produkce zredukována téměř o 94%. Na území naší republiky vznikl úbytek heroínu na

trhu. Přetrvává mínění organizátorů mezinárodního obchodu s OPL o tom, že ČR je pro ně zemí, kde je možné se usídlit, proprat nelegální peníze a to hlavně z důvodů:

- lehce splnitelné podmínky pro uznání pobytu
- jednoduchosti založení krycích firem a praní nelegálních peněz
- nízkých životních nákladů, nízkých trestů ukládaných za drogové delikty
- ochoty občanů zapojit se do obchodu s OPL za nízké odměny
- vysoké pravděpodobnosti uchránění majetku získaného z drogových obchodů před propadnutím.(14)

Rok 2001 lze, co se týká represe, považovat za stabilizovaný. Policie zjistila 4209 drogových trestných činů a pro ty sdělila obvinění 1952 osobám. Z držení drog pro vlastní potřebu obvinila 166 osob (z 241 zjištěných trestných činů).(3)

Pokračoval tak vzestupující trend v počtu trestně stíhaných pachatelů za drogové delikty (viz tabulka č.2).

Tab. 2: Vývoj drogové kriminality v letech 1995-2000 a počet tr. stíhaných osob.(15)

Rok	zjištěno TČ	objasněno TČ	t.j. %	stíháno osob
1995	1 848	1 409	76,2	776
1996	2 731	2 291	83,9	1 245
1997	3 637	3 126	85,9	1 377
1998	6 077	5 520	90,8	1 690
1999	8 271	7 651	92,5	1 898
2000	4 458	4 049	90,8	1 815

Srovnání ukazuje na trvalý vzestup spáchaných trestných činů od roku 1995 do roku 1999 a následný propad v roce 2000, což se ovšem v tomto, ani v následujícím roce (viz. tabulka č.3) nepromítlo do počtu trestně stíhaných osob, které od roku 1995 vcelku pravidelně narůstají. Závěry o propadu počtu zjištěných a objasněných trestných činů v roce 2000 však nelze jednoznačně učinit, jelikož Policie ČR změnila způsob vykazování trestných činů, což znemožňuje spolehlivé porovnání s minulými roky. Obecně lze konstatovat, že objasněnost drogové kriminality podle policejních statistik je velmi vysoká. Je ovšem pravda, že policie sama přiznává vysokou latenci těchto deliktů, která vyplývá také z faktu, že zde zpravidla neexistuje osoba, která by se subjektivně cítila jako oběť trestného činu a páchaní trestné činnosti sama oznámila, jako např. u

násilné nebo majetkové kriminality. Často se rovněž stírají rozdíly mezi oběťmi (konzumenty) a pachateli, kteří náleží ke stejné svébytné subkultuře.

Setrvalý vzestupný trend zaznamenala i státní zastupitelství. V souvislosti s nelegálními drogami v roce 2001 vznesla žalobu proti 2160 obviněným. Totéž platí pro soudy, které odsoudily 1094 pachatelů. Případné nesrovnalosti mezi statistikami Ministerstva spravedlnosti ČR a statistikami Policejního prezidia ČR jsou dány jak odlišnou metodologií, tak možností státního zástupce změnit právní kvalifikace trestného činu oproti obsahu sdělení obvinění, přičemž tato změna se zpětně nepromítne do policejních statistik. Hraje zde roli také časový posun, kdy je např. trestní stíhání zahájeno v roce 2000 a obžaloba vznesena až v roce 2001.(12)

K 31.12.2001 se pro drogové trestné činy podrobovalo trestu odnětí svobody 652 pachatelů. Na předávkování nelegálními drogami a zneužívanými těkavými látkami zemřelo v roce 2001 v ČR 84 osob, dalších 83 osob zemřelo na předávkování léky (často v kombinaci s alkoholem).(3)

Tab. 3: Drogová kriminalita za období od 1.1.2001 do 31.12.2001(15)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	spácháno skutků		stíháno, vyšetřováno osob		
			děti	mladiství	celkem	děti	mladiství
187	3 198	2 959	139	309	1 525	88	164
188a	613	607	102	78	181	51	44
187a	241	231	10	11	166	5	8
188	157	156	1	13	80	0	5
Celkem	4 209	3 953	252	411	1 952	144	221

7.2. Rok 2002 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku

Charakteristika roku 2002:

- Zvyšuje se dovoz drog jinými státními příslušníky přes hraniční přechody mezi ČR a SR, což je dáno nižší ostrahou státních hranic.
- Trestná činnost v oblasti OPL, která je páchána jednotlivými etniky a národnostními menšinami, se vyznačuje značnými specifiky.
- Nárůst spotřeby drog se stimulačními účinky (např. pervitin, extáze).
- Nárůst experimentování s těkavými látkami (oxid dusný, plyn do zapalovačů BUTAN) a nitridy prodávané v sexshopech s obchodním názvem POPPERS.
- Rozdíly v kvalitě jednotlivých drog, narůstá trend snižování množství a koncentrace účinné látky v droze (větší ředění).

- Následek změny drogové legislativy se odráží v přechovávání pouze minimálního množství drogy, využívání nezletilých distributorů.
- Pokračuje spolupráce NPC s ostatními složkami PČR (zjišťování finančních toků a majetku u podezřelých osob).
- V oblasti primární prevence stále přetrvávají problémy, preventivní programy nesplňují očekávání a postup jednotlivých resortů v této oblasti není jednotný.(16)

Tab. 4: Drogová kriminalita za období od 1.1.2002 do 31.12.2002(15)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	spácháno skutků		stíháno, vyšetřováno osob		
			děti	mladiství	celkem	děti	mladiství
187	3 359	3 150	154	334	1 757	85	263
188a	470	446	70	116	149	37	41
187a	285	257	1	26	178	0	21
188	216	206	0	8	120	0	4
Celkem	4 330	4 059	225	484	2 204	122	329

7.3. Rok 2003 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku

Charakteristika roku 2003:

- OPL (zejména marihuana, pervitin a extáze) jsou rozšířeny i v menších městech a obcích.
- Převládá obliba drog se stimulačními účinky (pervitin a extáze).
- Narůstá zájem o tzv. scunk, což je hydroponně vypěstovaná marihuana s vysokým obsahem THC.
- Pachatelé věnují značné úsilí změnám způsobů páchaní trestné činnosti, využívání nezletilých distributorů, držení minimálního množství drogy u sebe.
- Kvalita jednotlivých drog se liší podle úrovně distribuční sítě, zvláště patrné je to u heroínu a metamfetaminů.
- Možnost zajišťování majetku pocházejícího z trestné činnosti se stalo důležitým opatřením v rámci dokumentování trestné činnosti.
- Značný podíl uživatelů drog (heroin, pervitin) na páchaní majetkové trestné činnosti ve velkých městech.
- Díky nevhodné medializaci drogového problému, rozdělováním drog bez dalšího vysvětlení na měkké a tvrdé, testování tablet extáze na tanečních párty za podpory Rady

vlády pro koordinaci protidrogové politiky dochází, zejména u mladých lidí, ke zvyšování tolerance k marihuaně a extázi.

- Přetrvávající značné problémy v oblasti primární prevence, preventivní programy nevykazují dostatečnou efektivitu.(17)

Tab. 5: Drogová kriminalita za období od 1.1.2003 do 31.12.2003(15)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	spácháno skutků		stíháno, vyšetřováno osob		
			děti	mladiství	celkem	děti	mladiství
187	2 818	2 652	103	324	1 828	71	265
188a	367	356	56	88	110	24	40
187a	312	291	1	21	232	1	14
188	263	246	3	13	125	1	10
Celkem	3 760	3 545	163	446	2 295	97	329

7.4. Rok 2004 – základní rysy drogové kriminality a specifika roku

Charakteristika roku 2004:

- Další rozšíření OPL (zejména marihuana, extáze a pervitin) do menších měst a obcí, pro většinu mládeže již kouření marihuany není považováno za užívání drogy, ale naopak za součást života a způsob relaxace.

- V oblasti protidrogové prevence můžeme pozorovat dílčí úspěchy - např. zastavení nárůstu uživatelů drog s největšími zdravotními riziky (heroin, pervitin), avšak zneužívání konopných drog a extáze se stává stále větším sociálním problémem společnosti.

- Zvyšuje se počet hydroponních pěstíren tzv. scunku, což je marihuana s vysokým obsahem účinné látky THC.

- Především na severu Čech a v ostravské průmyslové aglomeraci neklesá počet uživatelů těkavých látek, objevují se experimenty s novými látkami typu Poppers, Speed 8 apod.

- V souvislosti se vstupem ČR do EU lze očekávat větší propustnost hranic i pro nelegální zásilky drog v důsledku zrušení celních kontrol.

- Organizovaná trestná činnost v oblasti obchodu s OPL, páchána etniky a národnostními menšinami, se vyznačuje značnými specifiky, operativní výměnou komodit s cílem navýšení zisků, užíváním násilí apod., její odhalování je za současného stavu azylové a migrační politiky velmi komplikované.

- Kvalita (obsah účinné látky) drog většinou odpovídá jednotlivým úrovním distribuční sítě, nejnižší kvalitu vykazují OPL zajištěné u osob z řad Vietnamců a romského etnika, naopak stoupá obsah účinných látek v zásilkách dovážených ze zahraničí.
- Zločinecké struktury využívají nadále pro komunikaci nejnovější techniku.(18)

Tab. 6: Drogová kriminalita za období od 1.1.2004 do 31.12.2004(15)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	spácháno skutků		stíháno, vyšetřováno osob		
			děti	mladiství	celkem	děti	mladiství
187	2 301	2 148	61	183	1 768	57	163
188a	239	231	14	26	64	4	15
187a	263	237	2	15	173	2	10
188	283	266	5	9	144	3	6
Celkem	3 086	2 882	82	233	2 149	66	194

7.5. Rok 2005 – základní rysy drogové kriminality, a specifika roku.

Charakteristika roku 2005:

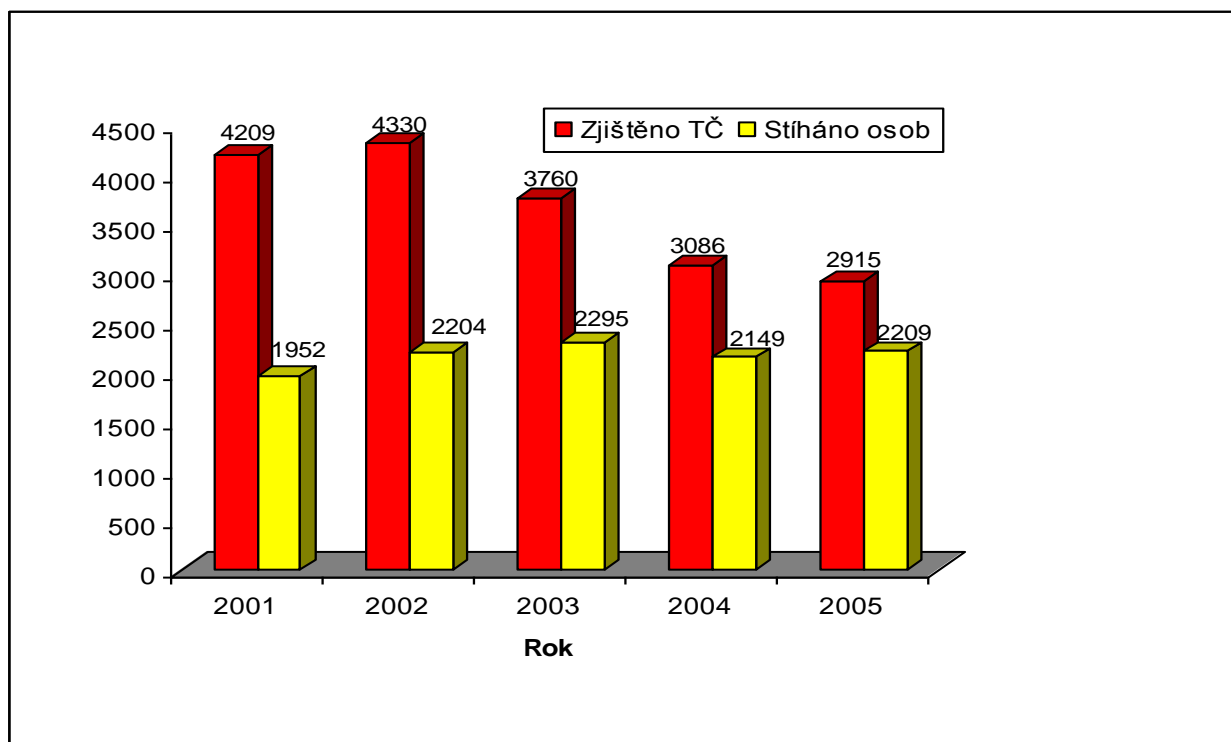
- Problémové užívání drog (čili dlouhodobé a pravidelné, většinou injekční, užívání heroínu a pervitinu) se v posledních letech stabilizovalo, počet uživatelů heroínu má klesající trend.
- Mladí lidé mají dostatečné a objektivní informace o rizicích těchto drog. Experimentální a příležitostné užívání drog (především konopných drog a extáze) ve společnosti (především mezi mladistvými) má rostoucí trend, v posledních letech však dochází k jeho zpomalení.
- Experimenty s heroinem a pervitinem klesají, došlo také k poklesu tolerance k těmto drogám mezi mládeží.
- Pozitivním trendem je také zastavení poklesu věku první zkušenosti s ilegálními drogami.
- Uživatelé heroínu a pervitinu stárnou, což svědčí o snižujícím se přílivu jejich nových uživatelů.
- Výskyt zdravotních následků spojených s užíváním drog má také příznivý trend – výskyt HIV/AIDS je stabilizován na nízké úrovni, výskyt virových hepatitid klesá. V neposlední řadě klesá také počet úmrtí na předávkování drogami. Příčinami těchto příznivých trendů jsou zejména dostupnost programů snižování rizik a zvyšující se dostupnost substituční léčby.(19)

Tab. 7: Drogová kriminalita za období od 1.1.2005 do 31.12.2005(15)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	spácháno skutků		stíháno, vyšetřováno osob		
			děti	mladiství	celkem	děti	mladiství
187	2 267	2 111	101	208	1 852	72	159
188a	158	155	22	26	53	18	11
187a	281	264	1	9	184	1	8
188	209	193	1	6	120	0	5
Celkem	2 915	2 723	125	249	2 209	91	183

7.5.1. Srovnání vývoje drogové kriminality v letech 2001-2005

Graf 1: Vývoj drogové kriminality v letech 2001-2005 a počet trestně stíhaných osob.

Z grafu č.1 je patrné, že od roku 2002 dochází k poklesu počtu zjištěných trestných činů drogového charakteru, avšak počet trestně stíhaných osob za drogové delikty je téměř na konstantní úrovni a za posledních 5 let nedoznal výrazných změn. Otázkou zůstává, zda klesající počet zjištěných trestných činů je příčinou horší práce orgánů činných v trestním řízení, zejména policie ČR nebo se zde projeví důsledky statistických změn ve vykazování trestných činů jako následek úprav trestního zákona (např. dříve posuzování trestných činů dle § 188 tr. zákona a § 187 tr. zákona jako

souběhu trestných činů – tedy statisticky posuzováno jako 2 tr. činy samostatně, ale nově posuzováno pouze jako spáchání 1 trestného činu dle § 187 tr. zákona, přitom § 188 má charakter pouze přípravného jednání k trestnému činu dle § 187 a je ve vztahu k němu trestným činem subsidiárním, proto je nově statistiky posuzováno toliko jako 1 trestný čin).

7.5.2. Současná dostupnost drog a přibližné ceny OPL.

Subjektivní vnímání dostupnosti drog mladými lidmi se v posledních letech diferencovalo. U pervitinu a heroinu je vnímána nižší dostupnost, u marihuany a extáze dostupnost v okolí mladých lidí roste. Ve společnosti roste počet těch, kterým byla droga někdy nabídnuta. Cena drog je dlouhodobě stabilní nebo dokonce klesá, což svědčí o tom, že dostupnost drog výrazně neklesá (viz. tabulka č. 8).

Tab. 8: Přibližné ceny drog na českém trhu.(18)

OPL	cena v Kč/gram		cena v Kč/gram	
	pouliční prodej	průměr	prodej ve velkém	průměr
Amfetamin (g)	600-1 200	920	500-1 000	670
Diazepam (tbl)	5-10/1 tbl	7,5		
Extáze	100-500	230	50-200	120
Hašiš	150-500	280	100-250	150
Heroin	800-1 800	1 050	400-1 500	760
Braun/1 ml	100	100		
Kokain	1 500-3 000	2 300	1 500-2 300	1 800
LSD/Halucinogeny	70-300	170	80-200	125
Marihuana	20-300	170	30-250	85
Marihuana-scunk	100-350	225	30-250	140
Metamfetamin	400-2 000	1 100	350-1 000	740
Opium 1 ml	100	100	50-70	60
Rohypnol	10-50/1 tbl	30		
Subutex 2 mg	100-200	165		
Subutex 8 mg	250-300	275		

8. Druhá nabídka OPL v České republice

8.1. Heroin

Hlavní postavení v obchodu s heroinem si udržuje kosovoalbánská skupina. Turecké zločinecké struktury využívají ČR zejména jako tranzitní zemi pro obchod s heroinem, případně jako zemi, v níž dochází k dělení velkých zásilek. Zdrojem heroínu pro kosovoalbánskou komunitu a národnosti napojené na tyto zločinecké struktury je převážně Turecko. Zdrojem opia jsou také Afgánistán, Kurdistan a postsovětské asijské republiky. U zadržených zásilek lze sledovat trend snižování koncentrace účinné látky, zásilky jsou převáženy v menším množství, čímž jsou snižovány finanční ztráty při jejich zadržení.(18)

8.2. Kokain

Kokain je dovážen především z Holandska a zdrojových oblastí Jižní Ameriky. Novým trendem je přeprava většího počtu menších zásilek zasílaných z Jižní Ameriky. Opět se začíná objevovat dovoz kokainu do ČR drogovými kurýry v trávícím traktu, na této praxi se podílí občané ČR ze sociálně slabších skupin obyvatelstva. Obliba kokainu postupně vzrůstá a poptávka po něm může časem způsobit snížení jeho pouliční ceny a nárůst uživatelů se bude nadále zvyšovat.(18)

8.3. Cannabis

K zvyšování obsahu THC v rostlinách přispívá především stále větší kvalita kříženců a zlepšené možnosti pěstování, zejména hydroponním způsobem. Semena je možno objednat přes internet z Holandska. V souvislosti se vstupem do EU se zvýšila poptávka po kvalitní a cenově dostupné marihuaně. Současné poznatky ukazují i na vzrůstající dovoz hašiše do Evropy z Asie, na kterém se i na úrovni organizátorů podílejí občané ČR.(18)

8.4. Metamfetamin

Metamfetamin (pervitin) je nejoblíbenější stimulační drogou v ČR již po řadu let. Jedná se o syntetickou látku s účinky podobnými kokainu, avšak pořizovací cena je nižší. Jeho výrobou se zabývají především občané naší republiky. I nadále přetrvává výroba v domácích laboratořích, tzv. varnách. Distribuce pervitinu je organizována českými státními příslušníky včetně romského etnika, skupinami ruskojazyčnými,

bulharskými, arabskými atd. Čistota je závislá na čistotě prekurzoru. V případě výroby z efedrinu je dosaženo vyšší čistoty než při výrobě z léčiv obsahujících efedrin nebo pseudoefedrin, jako jsou Modafen, Nurofen, Paralen Plus. Byla zaznamenána kolísavost dostupnosti efedrinu, zejména po ukončení výroby efedrinu v továrně v Roztokách u Prahy. Přímou úměrou tomuto stavu dochází k nárůstu zneužívání léků obsahujících efedrin a pseudoefedrin k výrobě pervitinu. V oblasti vývozu pervitinu je neustálý zájem o tuto drogu v sousedních státech, zejména pak ve Spolkové republice Německo. Do SRN se metamfetamin vyváží zejména pod názvem „Krystal“, protože je z ČR nelegálně vyvážen v čisté bílé krystalické formě. Lze také sledovat zvyšování poptávky po metamfetaminu, zejména z okolních států, v důsledku zvyšování jeho obliby na evropské drogové scéně.(18)

8.5. Extáze

Extáze se vyskytuje zejména na tanečně hudebních produkcích a v klubech. Můžeme pozorovat trend nárůstu počtu uživatelů syntetických drog, zejména extáze a pokles ceny tablet. V případě nákupu jednotlivých tablet se cena pohybuje kolem 100 až 250 Kč/1 tableta. Pokračujícím trendem je také snižování kvantitativního množství účinné látky. Zdrojové země této drogy jsou Holandsko, Belgie, Polsko a Bulharsko. Do obchodu s extází jsou zapojeni především čeští občané ve věku 18 až 35 let, konzumenti jsou především mladí lidé ve věku 15 až 28 let.(18)

8.6. Prekurzory a léčiva

V rámci vstupu ČR do Evropské unie došlo ke změně zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, kdy jsou ze strany Ministerstva zdravotnictví vydávána pouze povolení k zacházení s prekurzory. Obchodování je mezi jednotlivými subjekty v ČR a směrem do členských států společenství neregulované. Dnem 18. srpna 2005 vstoupilo v platnost nové nařízení ES týkající se změny regulace obchodu mezi členskými zeměmi a třetími státy - krom vývozního povolení bude vydáváno i dovozní povolení do států společenství. Také v oblasti kontroly pomocných látek je situace obdobná. V České republice jsou tyto firmy pouze zaregistrovány na Ministerstvu zdravotnictví jako firmy s těmito látkami zacházející, vnitřní mechanismy kontroly byly, stejně jako u prekurzorů, odstraněny vstupem do EU.

Na základě těchto skutečností je činnost NPDC v oblasti prekurzorů a pomocných látek zaměřena na vybudování kontrolně-monitorovacího systému specifických prekurzorů,

pomocných látek a léků. Cílem je monitoring a kontrola pohybu prekurzorů a pomocných látek do a z ČR a především zamezení možností zneužití pro výrobu syntetických a polosyntetických drog.(18)

Pro názornost uvádím v tabulce č. 9 celkové množství zajištěných OPL v ČR v roce 2004.

Tab. 9: Množství zajištěných OPL v ČR v roce 2004(18)

Látka	Množství
Amfetamin	47 (g)
Amfetamin	14 (tbl)
Anabolika	318 (tbl)
Braun	1 000 (ml)
Cannabis	168 528 (g)
Cannabis-rostliny	1 617 (ks)
Cannabis-sazenice	118 (ks)
Cannabis-semena	98 (g)
Clonazepam	1 (g)
Diazepam	44 (tbl)
Efedrin	825 (g)
Hašiš	22 693 (g)
Heroin	35 904 (g)
Kodein	4 (g)
Kokain	3 283 (g)
LSD	326 (trip)
Lysohlávky	107 (g)
Mateční roztok	20 (l)
Metamfetamin	3 423 (g)
Metamfetamin	200 (tbl)
Morfin	11 (ml)
Neurol	30 (tbl)
Opium	2
Paracetamol	35 000
Pěstírna	14
Pseuduefedrin	89 (g)
Rohypnol	57 (tbl)
Subutex	1 (tbl)
Toluen	2 000 (ml)
Valoron	2 (ml)
Varna-matamfetamin	248
XTC/MDMA	25 (g)
XTC/MDMA	108 379 (tbl)

9. Zločinecké skupiny zabývající se prodejem OPL, působící na území ČR

9.1. Arabské zločinecké struktury

V souladu s poptávkou trhu vykazují stále větší aktivity k zabezpečení plné nabídky druhové skladby OPL. Převažuje obchod s heroinem a hašišem, naopak většinou neobchodují s metamfetaminem. Dominantní skupinou v řadách pachatelů arabského původu jsou Severoafričané, zejména občané Tuniska a Alžírsko. Oproti minulosti bylo sledováno snížení aktivit arabských zločineckých struktur v tzv. pouličním prodeji OPL.(18)

Příčinou jsou poměrně vysoké tresty, které byly v procesech s arabskými prodejci uděleny, dále je to také nedostatek OPL určený k prodeji, neboť Albánci a občané bývalé Jugoslávie dovezenou drogu sami distribuují a eliminují její prodej Arabům.(17)

S nástupem substitučních léků se také snížil počet narkomanů, kteří nakupují výhradně heroin. Skupiny se stávají etnicky vyhraněnější, do své struktury, ve srovnání s minulostí, nepřijímají koncové konzumenty-občany ČR. Patrné jsou také vazby s romskými uskupeními, která disponují vlastními distribučními kanály.(18)

9.2. Západoafrické zločinecké struktury

Osoby z těchto skupin obchodují s OPL, zejména v přímém pouličním prodeji a v klubovém dealingu cannabisových produktů zahraničního původu a vysoké kvality, kokainu a tzv. bílého heroinu, distribuují kokain, heroin a XTC osobám provádějícím koncový dealing.(17)

Organizují kurýrní přepravu drog. Západoafričan jako organizátor získává „kurýry“, zajišťuje jim cestu a pobyt ve zdrojové oblasti i odběr přepravované drogy v cílové destinaci. Kurýři pocházejí z prostředí osob s nízkým sociálním postavením, z oblastí s vysokou nezaměstnaností, případně z okruhu partnerek organizátorů.(18)

Organizátory jsou osoby v azylovém řízení a cizinci trvale žijící v naší zemi, kteří zde uzavřeli sňatek. Vzhledem k poměrům panujícím ve státní administrativě většiny západoafrických zemí není možné ověřit identitu osob a zabránit tak zneužívání azylového řízení a cizinecké politiky ČR.(17)

9.3. Kosovoalbánské zločinecké struktury

Pro Kosovoalbánce není již výchozí drogou pouze heroin, ale dochází ke spojení na domácí výrobce pervitinu, zapojují se také do obchodu s kokainem. V rámci udržení obchodu a minimalizace zisku jsou ochotni obchodovat s kýmkoli. Často dochází k podvodům, kdy zájmové osoby naředí heroin do neobchodovatelné podoby. V rámci vnitřní distribuce dochází k propojení s Vietnamci, Araby a osobami romského původu.(18)

9.4. Ruskojazyčné zločinecké struktury

Jako nejvíce aktivní skupina se stoupající tendencí se jeví ukrajinští občané organizováni v Mukačevské skupině, působící především jako dealeri OPL. Tento jev souvisí s množstvím ukrajinských občanů pracujících v ČR, především ve stavebnictví. Zapojují se také stále intenzivněji nejen do drogových zásilek, ale i do samotné výroby pervitinu na území ČR. Čečenské seskupení pocházející z Ruské federace se vyznačuje vysokou úrovní organizovanosti, disponuje potřebnými finančními prostředky, které jim dovolují investovat do různých druhů činností a současně dávají předpoklady pro korupci. Disponuje dobrým materiálním vybavením, dodržuje disciplínu a soudržnost. Zpravidla kontroluje kriminální činnost jim podřízených ruskojazyčných skupin jiného etnického původu. Proniknutí do jejich skupin je obtížné, zejména díky jazykové bariéře.(17)

9.5. Asijské zločinecké struktury

Asijské zločinecké struktury se orientují na řadu oblastí nelegálního obchodu, který přináší zisk. Nespecializují se pouze na jeden druh drog, ale obchodují s drogami bez ohledu na druh a původ. Z toho plyne i rozmanitost zdrojů OPL a tím i čistoty. Vyšší články vietnamských struktur pak organizují dovoz heroinu z Vietnamu, země původu je většinou Laos. Využívají především kontejnerovou dopravu (námořní, letecká). Jako další způsob je využití běženců. Největší aktivita v oblasti s OPL se objevuje u vietnamských struktur. S částí OPL je obchodováno přímo v ČR (a to jak uvnitř této komunity, která má velkou základnu odběratelů OPL, tak i zájemců z řad domácích toxikomanů), část OPL je dopravována zejména do SRN. Práce policie je značně ztížena vzhledem k množství, rozmanitosti a vzájemnému prolínání drogových aktivit, subjektů a obchodovaných komodit. To souvisí i s jazykovou bariérou, odlišnou

mentalitou a kulturou, uzavřeností komunity a tresty prováděnými s nebývalou brutalitou, sahající od vydírání, přes fyzické útoky až k samotné likvidaci.(17)

9.6. Romské zločinecké struktury

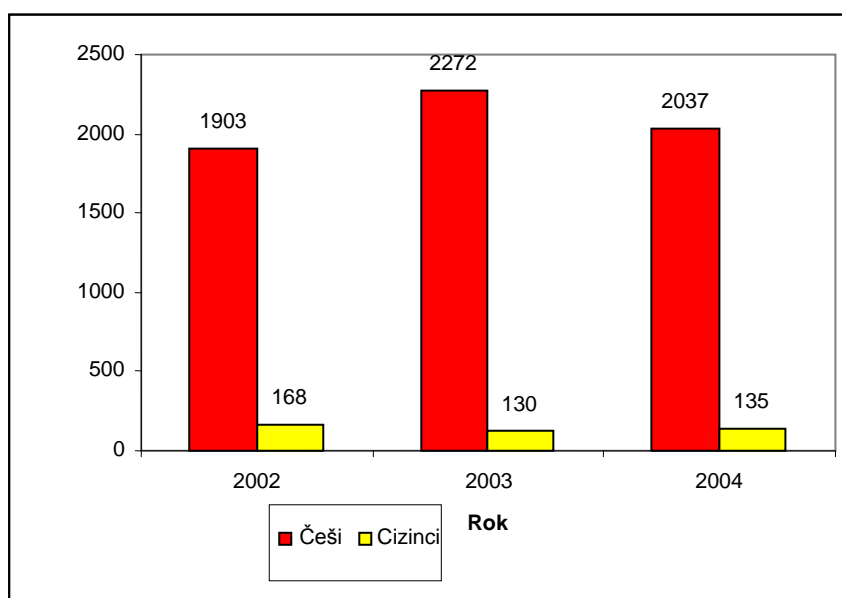
V posledních letech dochází k výraznému nástupu organizovaných uskupení tvořených příslušníky romského etnika. Zapojují se do pouliční distribuce, ale působí i ve vyšších člancích distribučních sítí zajišťujících dodávky většího množství OPL na drogový trh. Dominantní skupinou páchající drogovou trestnou činností jsou olašští Romové, kteří se odlišují jednak jazykově, jednak způsobem života vycházejícím ze staletých zvyků, tradic, rituálů a nepsaných zákonů. Příslušníci ostatních skupin Romů, především mladších věkových skupin a dětí, se stali spíše konzumenty drog a jejich trestná činnost spočívá v opatrování prostředků na nákup drog krádežemi a loupežemi. Drogově závislá je i velká část romských prostitutek. Základním článkem organizovaných romských uskupení je „rodina“ v širším slova smyslu, tj. okruh části blízkých a vzdálených příbuzných a dalších osob z řad etnika spojených společným zájmem na uspokojování potřeb, zajištění příjmů, páchaní trestné činnosti apod. Tyto tzv. rodiny si někdy vzájemně konkurují. Drogová trestná činnost úzce souvisí s další trestnou činností (násilná a majetková) a riziko při obchodu s OPL je přenášeno na nezletilce, přestárlé, nemocné či nesvéprávné osoby. Olašští Romové využívají vzájemné náklonnosti a podpory příbuzných k získání zázemí pro páchaní trestné činnosti. Značně ztížena je i identifikace olašských Romů z důvodů velké chybovosti a neúplnosti údajů ve správních evidencích, ale i nadřazenosti romských jmen (přezdívek) nad občanskými. Dalším faktorem usnadňujícím páchaní trestné činnosti je příbuznost s olašskými Romy především na Slovensku a Maďarsku. Úlohou Romů ve vyšších člancích hierarchie obchodu s drogami je obstarání větších množství OPL a následné zásobování sítě podřízených dealerů. Tito překupníci pracují obvykle sami a od otevřené drogové scény si zachovávají odstup. Romské rodiny, které se podílejí na pouliční distribuci OPL, investují utržené finanční prostředky zpětně do nákupu drog a zisk pak okamžitě utrácejí k uspokojení potřeb „rodiny“. Romové působící ve vyšších člancích jako dodavatelé obchodují s heroinem a dále s metamfetaminem. Výrobu metamfetaminu často podporují opatrováním a dodáváním prekurzorů. U olašského dialektu není užívaná psaná podoba, což znemožňuje oficiální překlady, připočte-li se k tomu užívání moderní techniky, bohaté kriminální zkušenosti a nedůvěřivost vůči majoritní společnosti „gadžů“, je práce policie značně ztížena. Na druhé straně Romové

zpravidla nepoužívají složitých a rafinovaných metod a způsobů páchaní trestné činnosti, a tak se policistům daří poměrně úspěšně postihovat jak pouliční formu drogové trestné činnosti v romském etniku, tak i vyšší články distribučních sítí.(17)

9.7. Porovnání počtu trestně stíhaných pachatelů české národnosti a cizinců

Pro názorné srovnání uvádím v grafu č.2 počty trestně stíhaných osob české národnosti a počet trestně stíhaných cizinců na území České republiky za léta 2002 až 2004.(18)

Graf 2:

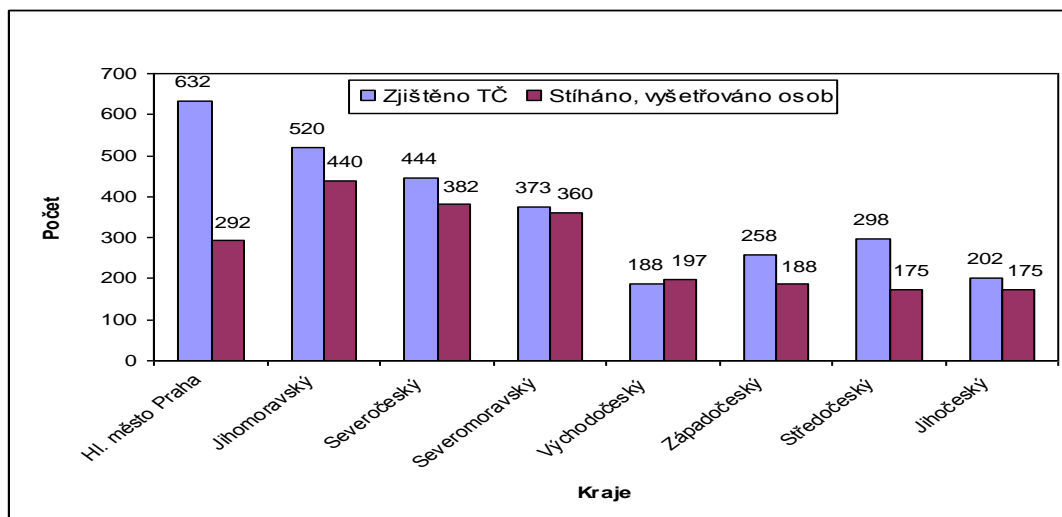
10. Drogy v jednotlivých krajích České republiky

Výzkumy ukazují na souvislost mezi výskytem zvýšené míry rizikových environmentálních faktorů (kvalita prostředí, demografické a socioekonomické ukazatele) a zvýšeným výskytem užívání drog včetně jeho nepříznivých důsledků, které se liší mezi kraji. V krajích, kde jsou drogy více zneužívané a dostupné, je vyšší koncentrace služeb pro uživatele drog, jež odpovídá zvýšené poptávce po drogách. Finanční prostředky jsou ze státního rozpočtu poskytovány diferencovaně a přiměřeně různým potřebám a podmínkám krajů na služby prevence a léčby uživatelů drog. Podle výskytu demografických a socioekonomických rizikových faktorů a užívání drog lze české kraje rozdělit do pěti skupin.

- Příznivé sociodemografické prostředí i situace v užívání drog – kraje Vysočina, Královehradecký, Pardubický, zčásti i Jihomoravský, Olomoucký a Zlínský.
- Průměrný stav demografických a zdravotních ukazatelů a příznivá situace v užívání drog- kraje Středočeský a Jihočeský.
- Nepříznivé demografické prostředí (koncentrace problémových sociálních jevů), ale situace v užívání drog je průměrná - kraje Karlovarský a Liberecký. Do jisté míry má podobné charakteristiky i kraj Moravskoslezský.
- Nepříznivé demografické prostředí a nepříznivá situace v oblasti drog - kraj Ústecký.
- Horší sociální prostředí, koncentrace kriminality a drogových trestných činů a velmi nepříznivá situace v užívání drog – hl. m. Praha.(19)

Pro názornost uvádím srovnání počtu spáchaných trestných činů a počtu stíhaných osob v jednotlivých krajích ČR v roce 2004 (viz graf 3).

Graf 3: Porovnání počtu spáchaných TČ a stíhaných osob v krajích ČR v r. 2004

10.1. Situace v oblasti drog na území hl. města Prahy

Hlavní město Praha si v oblasti drogové kriminality udržuje jedno z předních míst mezi jednotlivými regiony. Nejvíce je zatíženo prodejem a zneužíváním drog centrum města, kde je vysoká koncentrace osob a větší možnost anonymity. Dalšími problémovými lokalitami jsou sídliště, kde se koncentrují skupiny mladých lidí a dochází zde ve větší míře ke zneužívání drog a k další trestné činnosti, zejména majetkového charakteru. Celkově lze konstatovat, že se distribuce a konzumace OPL rozšířila do všech částí Prahy včetně periferních oblastí. V distribuci OPL lze pozorovat zvyšování organizace a konspirace. Dealeři se přesouvají do privátních bytů a zábavných zařízení, při pouličním prodeji u sebe drží pouze minimální množství OPL, využívají tzv. prostředníků, což jsou osoby prodávající drogy dalším osobám pro dealera. Na území hl. m. Prahy jsou nejrozšířenějšími OPL metamfetamin a heroin, přetrvává také vysoký zájem o marihuanu. Oblíbenost pervitinu je dána snadnou dostupností v přijatelné ceně, jednoduchostí výroby, značnou koncentrací nelegálních výroben a velkou oblíbeností mezi uživateli. Výroba metamfetaminu je především z alternativních zdrojů - léčiv. V centru města byla v barech a hernách zaznamenána distribuce kokainu. Dále přetrvává trend snižujícího se věkového průměru konzumentů, kteří v důsledku potřeby drogy páchají zejména majetkovou trestnou činností, aby si tím zajistili potřebné finanční prostředky. Pokračuje nárůst spotřeby OPL u mladých lidí, spojený především s taneční a hudební scénou. Objevují se snahy o legalizaci pěstování a držení marihuany a prosazování aplikačních místností pro injekční uživatele drog, tzv. šleháren. Náklady na OPL jsou vysoké a většinou jsou hrazeny ze zdrojů pocházejících z trestné činnosti nebo si závislé osoby vydělávají na svou dávku prodejem OPL. Velice běžná je také heterosexuální a homosexuální prostituce. V neposlední řadě hrozí, v případě nasycení trhu, potyčky mezi jednotlivými skupinami dealerů, eventuálně válka mezi příslušníky různých etnik o odbytiště.(18)

Tab. 10: Drogová kriminalita na území hl. m. Prahy v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, vyšetřováno osob
187	543	509	241
188a	4	4	0
187a	59	57	39
188	26	25	12
celkem	632	595	292

10.2. Středočeský kraj

Pachatelé drogové trestné činnosti se neomezují pouze na teritorium kraje, ale trestnou činnost páchají v několika policejních obvodech současně a společně s další trestnou činností. Důležitý faktor je blízkost a dostupnost hlavního města Prahy s rozsáhlou sítí distributorů, velkou koncentrací osob a anonymitou. Prodej drog se přesouvá na užší klientelu (dealer prodává jen klientům, které dobře zná) a smlouvené místo a času předání drogy se uskutečňuje pomocí mobilních telefonů. Drogou číslo jedna je, vedle konopných produktů, metamfetamin. Mezi další zneužívané OPL patří extáze, heroin a toluen. Na drogové kriminalitě se podílejí významně Romové. Nejzneužívanější a nejproblémovější OPL je pervitin a heroin u dospělých, u dětí do 18 let převažuje cannabis, ale vyskytuje se i metamfetamin. Distribuce drog osobám mladším 18 let se vyskytuje téměř ve všech okresech Středočeského kraje. Mezi nové trendy patří zneužívání a distribuce substitučních přípravků Metadonu a Subutexu.(18)

Tab. 11: Drogová kriminalita ve Středočeském kraji v roce 2004(18)

	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, osob	vyšetřováno
187	248	228	144	
188a	6	5	2	
187a	21	21	21	
188	23	20	8	
celkem	298	274	175	

10.3. Jihočeský kraj

Na rozdíl od předešlých let byly v Jihočeském regionu zaznamenány mírné změny, a to jak v oblíbenosti jednotlivých druhů OPL, tak i v aktivnějším zapojení některých cizích státních příslušníků do trestné činnosti. Nejvíce zneužívanou drogou je metamfetamin, který je dovážěn ze Severních Čech a částečně z Moravskoslezského regionu. Vlastní výroba metamfetaminu v regionu je velmi sporadická, působí zde malé skupinky osob, které jsou schopny drogu vyrobit ve značně omezeném množství. Přetrvává zájem cizinců o tuto drogu, převážně Rakušanů, přičemž převažuje zájem o metamfetamin vyrobený z efedrinu. Toto obchodování je doprovodným jevem při poskytování sexuálních služeb v příhraničí. Jednotliví odběratelé raději nakupují „v malém“, kdy jedou častěji pro menší dávky. U heroinu setrvává trend spočívající v útlumu zneužívání této drogy drobnými uživateli a jejich přechod na náhražky, jež

jsou užívány při substituční léčbě drogové závislosti na heroinu (Metadon, Subutex). Dochází k aktivizaci cizinců, kteří byli vytlačeni z jiných částí ČR, přičemž jejich činnost směřuje k zapojení do tranzitu heroinu po tzv. Balkánské cestě. Marihuana je také velmi rozšířená, pěstována je jednak ve volné přírodě, ale převážně v různých objektech, tzv. hydroponně. Byl zaznamenán výskyt těchto pěstíren v činžovních bytech, přičemž okolní nájemníci nezpozorovali nic podezřelého. Projevuje se mírný nárůst poptávky po „tanečních drogách“, ale vzhledem k nízkému výskytu tzv. „technopárty“ je zneužívání těchto drog méně významné, než v ostatních regionech. Obchodem s metamfetaminem se zabývají především občané České republiky s kriminální minulostí, především drogového charakteru. Obchod s heroinem je organizován Albánci a osobami ze států bývalé Jugoslávie.(18)

Tab. 12: Drogová kriminalita v Jihočeském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, osob	vyšetřováno
187	166	162	154	
188a	16	16	6	
187a	12	12	9	
188	8	8	6	
celkem	202	198	175	

10.4. Plzeňský a Karlovarský kraj.

Mezi nejvíce zneužívané drogy v regionu patří metamfetamin, heroin, extáze a konopné produkty. Je patrný nárůst drobné distribuce heroinu etnickými Albánci a Asijci. Téměř vymizela tzv. střední síla těchto dealerů, kteří distribuovali heroin až v několikakilogramových množstvích mimo území ČR. Po vstupu do EU byl zaznamenán nárůst dovozu OPL z Holandska a ve větší míře si pro drogu do ČR dojíždějí občané SRN (v množství řádově desítek gramů). Heroin je do Plzně dovážen především z Teplic a z Prahy, marihuana a hašiš jsou dováženy především z Holandska. Z Holandska se zvýšil i dovoz extáze. Na Plzeňsku byla zjištěna v malých dávkách distribuce kokainu. Občané ČR se podílejí zejména na výrobě a distribuci metamfetaminu a dovozu extáze, marihuany a hašiše z Holandska. Etničtí Albánci a občané bývalé Jugoslávie se podílí především na obchodování s heroinem. Ruskojazyčné skupiny se nejčastěji podílejí na distribuci metamfetaminu. Romové

distribuuji jakékoliv drogy, které jsou momentálně nabízeny a jejich odběratelé jsou zpravidla další Romové nebo občané SRN, kteří si pro drogu osobně dojíždějí.(18)

Tab. 13: Drogová kriminalita v Západočeském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, osob	vyšetřováno
187	223	209	167	
188a	6	6	3	
187a	21	21	15	
188	8	8	3	
celkem	258	244	188	

10.5. Ústecký a Liberecký kraj

Nejvíce zneužívanou drogou na tomto území je metamfetamin, následují konopné produkty, extáze a v menším měřítku i heroin. Pachatelé drogové trestné činnosti zvyšují bezpečnostní opatření, zvýšila se jejich agresivita. Trestná činnost v oblasti nedovoleného obchodu s OPL je velmi úzce spojena s další kriminalitou, spojenou např. s prostitucí a s násilnou trestnou činností. Na Ústecku, Teplicku a Mostecku jsou situováni největší výrobci metamfetaminu pro trh v rámci ČR a nelegální vývoz do SRN. Jedná se o masivnější výrobu z efedrinu, tj. vícegramová až kilogramová množství. Laboratoře jsou mobilní a výroba probíhá i na odlehlých místech. Při nedostatku efedrinu jsou i tyto skupiny nuceny vyrábět metamfetamin z volně dostupných léčiv. Relativně vysoká cena léčiv (Modafen, Paralen Plus) však nesnižuje vysoký zisk z výroby metamfetaminu. Osoby z bývalé Jugoslávie stojí většinou v pozadí výroby metamfetaminu, starají se o dodávky efedrinu a o organizaci samotné výroby. Aktivně se do obchodu s omamnými a psychotropními látkami zapojují osoby z romského etnika, podílejí se na výrobě metamfetaminu a distribuci. Významnou roli v distribuci zaujímají i osoby vietnamské národnosti. Zneužívání konopných produktů je především sezónní záležitostí mládeže ve věku kolem 15 let, jedná se o období sklizně a následné distribuce podomácku či outdoorově pěstované marihuany. Bylo však již zaznamenáno pěstování marihuany tzv. hydroponním způsobem. K největšímu výskytu a zneužívání syntetických drog (extáze) dochází na tzv. techno a house party. U heroinu můžeme sledovat snižování nabídky plynoucí z částečného přechodu organizovaných skupin osob z bývalé Jugoslávie z oblasti heroinu na oblast metamfetaminu a částečného snížení poptávky po této droze.

Zneužívání kokainu je typické pro vyšší, podnikatelskou vrstvu, nebylo zaznamenáno rozšíření této drogy mezi běžnými konzumenty OPL. Narůstá však počet občanů z ústeckého regionu, kteří jsou využíváni jako kurýři-polykači při nedovoleném dovozu kokainu do ČR.(18)

Tab. 14: Drogová kriminalita v Severočeském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, vyšetřováno osob
187	311	291	285
188a	31	30	14
187a	64	61	46
188	38	34	37
celkem	444	416	382

10.6. Královéhradecký a Pardubický kraj

Nejoblíbenější drogou zůstává nadále metamfetamin, vyráběný z výchozí suroviny pseudoefedrinu, který je získáván převážně z léku Modafen. Převládá tzv. vlastní domácí výroba této drogy, kdy osoba výrobce je i zároveň distributorem, nebo má kolem sebe skupinku osob, která provádí distribuci. K odběratelům se tak dostává velmi nekvalitní metamfetamin, ředěný různými náhražkami. Byl zaznamenán také dovoz kvalitního metamfetaminu z regionu Ústí nad Labem. Po metamfetaminu následuje, co se týče oblíbenosti, extáze. Extáze je rozšířená mezi mladými lidmi, a to i z důvodu snadné dostupnosti. Lze ji koupit na tanečních párty i v běžné pouliční distribuci. Extáze je dovážena převážně z Polska a Slovenska. Je zaznamenána také zvýšená spotřeba konopných produktů, velký zájem je o marihuanu vypěstovanou tzv. hydroponním způsobem. Marihuana je stále více užívána jako doplněk k ostatním drogám. Hlavními distributory drog jsou občané české národnosti.(18)

Tab. 15: Drogová kriminalita v Východočeském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, vyšetřováno osob
187	163	159	182
188a	7	7	2
187a	13	13	10
188	5	5	3
celkem	188	184	197

10.7. Kraje Jihomoravský, Zlínský a Vysočina

Nejoblíbenější drogou v regionech je metamfetamin. Droga je zde vyráběna a distribuována v menším množství. Z důvodu nedostatku efedrinu na nelegálním trhu převládá výroba metamfetaminu z výchozí suroviny – léku Modafen. Ve větším množství se metamfetamin dováží z Prahy a Ostravy, kde se jako výchozí surovina používá efedrin. Výrobou a distribucí se na území kraje zabývají převážně občané České republiky. Jedním z největších rizik pro region je volný průjezd občanů EU a volný vstup cizích státních příslušníků. Nejproblémovější skupinou osob z řad cizinců na území kraje jsou osoby z bývalé Jugoslávie. Ve spojení s českým kriminálním podsvětím vylepšují formy páchaní trestné činnosti, přičemž typická je latence jejich trestné činnosti a brutalita. Zaměřují se na dovoz heroinu a kokainu do Brna, kde dochází k jeho další distribuci po celé ČR a pachatelé jsou vzájemně propojeni s dalšími osobami, které se zabývají dovozem drog do ČR. Jedná se o úzký a uzavřený okruh osob, které disponují vysokými finančními částkami, které investují především do nemovitostí v Brně. Je pozorováno propojení osob vietnamské národnosti s osobami z bývalé Jugoslávie a osob romské národnosti, kteří se společně zabývají distribucí heroinu. Jedná se o velmi nekvalitní drogu, každý dealer, který přijde do kontaktu s drogou, si ji ředí z důvodu zvýšení svého finančního zisku. Jedna z nejoblíbenějších drog je extáze. Distribuce této drogy ve velkém probíhá na tzv. technopárty, které jsou pořádány v Boby centru a v pavilonech na Brněnském výstavišti. Pachatelé tuto drogu dováží z Holandska a v důsledku několika úspěšných operací policie se snaží neustále měnit způsoby páchaní této úmyslné trestné činnosti. V Brně a regionu Jihomoravského kraje se častěji začíná objevovat kokain. Dochází ke zvýšení poptávky po této droze, většinou se jedná o dovoz kokainu z Holandska.(18)

Tab. 16: Drogová kriminalita v Jihomoravském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, vyšetřováno osob
187	299	284	351
188a	85	84	26
187a	59	53	27
188	77	75	36
celkem	520	496	440

10.8. Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Nejoblíbenější a nejčastěji zneužívanou drogou zůstává pervitin. Ubývá případů, kdy je metamfetamin vyráběn z léčiv, tato výroba probíhá většinou v malých nelegálních laboratořích a droga je určena pro okruh blízkých známých výrobců. Naopak však roste počet případů, kdy je metamfetamin vyráběn z efedrinu dováženého pravděpodobně ze zemí bývalé Jugoslávie. Do obchodu s efedrinem se zapojují osoby kosovoalbánské, albánské, makedonské a chorvatské národnosti. Metamfetamin vyráběný z efedrinu se prodává také na našem území, ale větší část se vyváží do zahraničí, nejčastěji Slovensko a SRN. Další zneužívanou drogou na území Severní Moravy je heroin. Hlavními distributory a dodavateli jsou občané vietnamské národnosti. V nemalé míře se na obchodu s heroinem podílí také osoby romského etnika, které se napojují na vietnamské struktury. Mladí lidé upřednostňují extázi, která se distribuuje na různých párty a v rockových klubech. Bylo zjištěno také hydroponní pěstování marihuany, které se stále více rozmáhá.(18)

Tab. 17: Drogová kriminalita v Severomoravském kraji v roce 2004(18)

§	zjištěno TČ	objasněno TČ	stíháno, vyšetřováno osob
187	314	269	328
188a	3	3	0
187a	32	26	17
188	24	18	15
celkem	373	316	360

11. Cíle Národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2009

„Národní strategie protidrogové politiky 2005 až 2009 je klíčovým dokumentem vlády ČR, který aktualizuje předchozí strategie v souladu se současným stavem vědeckého poznání o fenoménu užívání drog, o jeho důsledcích a o účinných řešeních s ním souvisejících problémů“. Vláda v něm definuje základní východiska a směry řešení problému užívání drog pro další období a doporučuje základní rámec pro tvorbu a uskutečňování protidrogových strategií všech článků veřejné zprávy.(19)

Hlavní cíle:

V kontextu vyváženého uplatňování tří základních strategií – snižování nabídky drog (kontrola prodeje a distribuce legálních a potlačování nezákonné distribuce ilegálních drog), snižování poptávky po drogách (primární prevence, léčba a resocializace uživatelů) a snižování potencionálních rizik spojených s jejich užíváním (harm reduction) má národní strategie dva hlavní cíle:

- 1) Potírat organizovaný zločin zapojený do nezákonného nakládání s drogami a vymáhat dodržování zákonů ve vztahu k distribuci legálních drog.
- 2) Snižit užívání všech typů drog a potencionální rizika a škody, které mohou jednotlivcům a společnosti v důsledku jejich užívání nastat.

Specifické cíle:

- 1) Stabilizovat, popřípadě snížit počet problémových uživatelů drog.
- 2) Zastavit nárůst experimentálního a příležitostného užívání drog.
- 3) Stabilizovat, popřípadě snížit spotřebu legálních a ilegálních drog ve společnosti, zejména u mladých lidí.
- 4) Snižit potencionální rizika užívání drog a ekonomické, sociální a zdravotní dopady jejich užívání na jedince a společnost.
- 5) Zvyšovat kvalitu života uživatelů drog, jejich rodičů a blízkých pomocí zajišťování dostupnosti kvalitních služeb léčby a resocializace.
- 6) Snižit dostupnost drog pro populaci a zejména pro mladé lidi pomocí efektivnějšího využívání existujících legislativních a institucionálních nástrojů.

Technicko-organizační cíle:

- 1) Efektivní financování – zefektivnit a zpřehlednit financování jednotlivých strategií a opatření protidrogové politiky.
- 2) Koordinace – vytvořit dostatečnou zákonnou oporu protidrogové politiky.
- 3) Informování veřejnosti – opatření, aby byly veřejnosti poskytovány komplexní, objektivní, spolehlivé a vyvážené informace o užívání drog, jeho dopadech a o realizovaných opatřeních.
- 4) Mezinárodní spolupráce – plné zapojení do mezinárodní spolupráce, harmonizace protidrogové politiky s ostatními zeměmi EU.
- 5) Evaluace aktivit – uplatňovat výzkumem ověřené postupy při vyhodnocování účinnosti opatření ve všech oblastech protidrogové politiky a aplikovat poznatky v praxi.(19)

12. Diskuse

12.1. Drogy zatracované nebo oslavované

Léčiva a drogy jsou spjaty s celou dosavadní historií lidstva. Již ve středověké kultuře byly používány nejrůznější látky rostlinného a živočišného původu k léčbě a kultovním účelům. Postupně byla objevena řada přírodních produktů, jejichž používání mělo vliv na fyzické i psychické vlastnosti člověka. S rozvojem obchodu a cestování se tyto znalosti rozšířily do celého světa. Drogy jsou všude kolem nás, ať máme na mysli drogy legální (alkohol nebo tabák) či ilegální.

Pokud jde o množství použité drogy, frekvenci a celkovou dobu aplikace, rozeznáváme úzus a abúzus. Úzus je užívání drogy ve shodě s oprávněnými zájmy jednotlivce i společnosti tzn., užívání drog v omezeném, kontrolovaném množství. Abúzus (zneužívání), tj. nejčastěji nadměrné užívání drog, nebo jejich zneužívání za nepřijatelné situace, např. v dětském věku, ženami v průběhu těhotenství, dospělými při práci. Abúzus je takovým užíváním drog, které nepříznivě ovlivňuje fyzický i psychický výkon člověka, zejména tehdy, když mizí jeho schopnost chápat věci a vztahy, dospívat ke správným úsudkům atd. Patří sem i nepříznivé ovlivňování dospívání a vyžívání organismu.(20)

Kde však je pomyslná hranice mezi bezpečným užíváním a zneužíváním návykových látek?

Drogu člověk většinou zneužívá ke změně nálady, vědomému povzbuzení či utlumení duševních a tělesných funkcí a vyvolání mimořádných zážitků. Toto člověk podstupuje i když více či méně ví, jak je droga nebezpečná a jaké má vedlejší účinky. V počátcích si však plně neuvědomí, za jakou cenu jeho chvilka euforie je. Ve chvíli, kdy si to začne uvědomovat, je však většinou pozdě, a je plně v moci drog. V této době začíná splácet velkou daň na svém zdraví. Jeho organizmus může být již nenávratně poškozen. Časem pochopí, že se nemůže sám vyléčit, ale jen se nazývat „abstinujícím feťákem“. Je třeba si uvědomit, že zbavit se návyku na OPL je dlouhodobá a složitá záležitost. Závislá osoba to obvykle sama nezvládne, ale taky nelze takové osobě pomoci bez jejího vlastního přičinění a zejména velké vůle. Zdravotní problémy se objevují se značným zpožděním po průvodních problémech. Můžeme mezi ně zařadit změnu postoje jednotlivce k samotnému životu, lhostejnost ke věcem dříve normálním, ztrátu smyslu zodpovědnosti a životních cílů. Zanedlouho nastane i problém finanční.

V prvopočátcích to jedinec kompenzuje drobnými krádežemi v obchodech nebo okrádáním vlastních rodičů a kamarádů, následně se uchyluje k závažné trestné činnosti jako jsou loupežná přepadení apod. Léčba takového jedince je taktéž finančně náročná a v mnoha případech i neúčinná, nebo jen dočasně úspěšná, a může končit i smrtí.

12.2. Problematika držení OPL pro vlastní potřebu a jejich legalizace

Poslední dobou jsme neustále svědky toho, že mediální prostředky šíří některé dezinformace týkající se omamných a psychotropních látek, jejich užívání a následků. Diskutovány jsou zejména témata rozdělení OPL na měkké a tvrdé, snaha o částečnou, či úplnou legalizaci tzv. měkkých drog a jejich produktů, změna trestního a přestupkového zákona v oblasti držení drog pro vlastní potřebu a je-li uživatel drog jen pouhou „obětí“ nebo „podílníkem“ na nezákonném obchodu s OPL.

V následující pasáži bych chtěla vyjádřit svůj osobní názor na problematiku nealkoholové toxikomanie a posoudit argumenty zastánců liberalizace drog s argumenty protistrany, tedy odpůrců legalizace. Položme si tedy základní diskusní otázky:

1) Jsou argumenty zastánců legalizace drog založeny na pravdivých faktech?

Dochází ke sporům mezi zastánci liberalizace (dále jen LIB) a represe (dále jen REP) vůči drogám. Jde především o to, zda požívání drog je lidským právem, které by nemělo být státem porušováno, anebo, zda má společnost právo hájit se před ničivými účinky drog, i za cenu zásahu do soukromí jedince.

LIB: Marihuana a cannabisové produkty nejsou problémem. Marihuana je méně nebezpečná než alkohol či tabák. Legalizovat užívání!(21)

REP: Konzumace marihuany způsobuje sníženou odolnost organismu, ovlivňuje motoriku a intelektuální schopnost člověka, způsobuje různé zdravotní potíže. Má tedy velmi špatný vliv na veškerou činnost, která vyžaduje mentální, psychickou a fyzickou koordinovanost, např. řízení motorových vozidel. Kouření hašiše způsobuje změny osobnosti, ztrátu motivace, deprese, omezení kapacity myšlení, poruchu paměti a další zdravotní problémy. Zejména mladí lidé mohou hledat spásu právě v konzumaci měkkých drog často pod vlivem veřejné prezentace o jejich údajné neškodnosti. Je prokázáno, že dlouhodobý psychologický a mediální tlak liberalizátorů na nejmladší generaci v ČR dosáhl toho efektu, že drtivá většina „náctiletých“ je skutečně přesvědčena, že marihuana není droga. Diskutovanou otázkou také je, zda cannabisové produkty představují „vstupní bránu“ do světa tvrdých drog. I když nebyla prokázána

přímá souvislost, je skutečností, že velké procento konzumentů tvrdých drog začínalo právě s cannabisovými produkty.

LIB: Represe nic neřeší. Jako jednoznačný příklad negativního příkladu je USA.(21)

REP: Silné protidrogové represí v USA je úměrné snižování kriminality, užívání drog a drogové závislosti. Důkazem může být efekt národního programu USA: 1979 – 24 mil. konzumentů drog, 1994 – 13 mil. konzumentů drog.

LIB: Ilegální charakter, šíření a konzumace by způsobily nárůst zločinnosti a násilí. Kdyby byly drogy vydávány legálně, zmizely by obrovské zisky z drog, černý trh s drogami a kriminální aktivity spojené s potřebou získat peníze na nákup drog.(21)

REP: Fakt, že existuje trestnost držení a konzumace drog je pro potenciální narkomany jakýsi „strašák“, který odrazuje před vyzkoušením. Tento zmíněný odstrašující účinek trestnosti takového jednání má svou důležitou funkci zejména ve vztahu k mladistvým. Samotný fakt určité praktické obtížnosti obstarávání drog ztěžuje přístup k drogám. Poznatkem ze zahraničí je, že legalizace konzumace určité drogy nevedla ke snížení ilegálního obchodu, ale vyvolala vznik nových forem drogové kriminality. Přikláním se k názoru, že cílem drogové politiky nesmí být svoboda pro konzumaci drog, ale naopak osvobození od drog. Myslím si, že přiznání státu, že konzumace drog patří k normálním projevům životní kultury, by znamenalo určitou kapitulaci společnosti v boji proti zhoubnému působení ilegálních drog.

LIB: Jedna z cest řešení drogové situace může být otevření tzv. „šleháren“, míst legální aplikace drog pod lékařským dohledem. Myšlenka o vydávání drogy, případná legalizace prodeje.(21)

REP: Měli bychom si vzít ponaučení ze států, kde se pokusily o legalizaci. Legalizace vedla k velkému nárůstu uživatelů. Např. ve Švýcarsku povolilo město Curych užívání a prodej drog v části města zvané Platzspitz, přezdíváné „Park jehel“. Po několika letech byl projekt ukončen vzhledem k velkému přílivu narkomanů a rostoucímu počtu úmrtí a násilných trestných činů.

Rovněž bilance liberální drogové politiky v Holandsku po 25 letech je děsivá. Holandsko se stalo „hlavním městem drog v západní Evropě“ – a nejen těch měkkých drog, které byly holandským parlamentem povoleny, ale také tvrdých drog, jako je heroin, kokain a nově extáze.(22)

LIB: Právo občana na sebepoškozování.(21)

REP: V právním řádu každé země je množství právních předpisů, které předpokládají zasahování státu do chování jedince, spojené s donucením a sankcí, např. povinné používání bezpečnostních pásů a ochranných přileb, povinné očkování atd.

2) Co přinesla změna trestního a přestupkového zákona v oblasti držení drog pro vlastní potřebu?

Málokterá změna zákona v oblasti drogové kriminality vyvolala takovou diskusi, jako změna právě tohoto zákona. Novelizaci vyvolala také nutnost přizpůsobit se na základě úmluv OSN z roku 1988 určitým dohodám, ve kterých jsou vyzývány účastnické státy, aby uznaly přechovávání, získávání nebo pěstování jakýchkoliv drog pro vlastní potřebu za trestný čin. Novela řeší ve své podstatě dva okruhy problémů.

První, méně diskutovanou změnou, již se novela zabývá, je změna trestních sazeb, kdy se v průměru o dva roky zvyšují trestní sazby za stávající drogové delikty. Tresty za drogové delikty byly v ČR jedny z nejnižších v Evropě, což dělalo z ČR „přitažlivější“ zemi pro páchání drogové kriminality.

Druhá část novelizace se týká držení drogy pro vlastní potřebu. Tato část má mít také jakousi odstrašující funkci, aby bylo vidět, že normální je drogy nebrat. V novelizaci je zakotveno, že existuje malé množství, jehož držení je pouhým přestupkem. S odstupem času, po zhodnocení této novelizace, bylo vyvráceno, že by se policie ČR „vrhla“ na realizování případů prosté držby na úkor potírání výroby, distribuce a dealerů OPL. Kromě výjimečných případů nedošlo k narušení práce K-center. Podle zkušeností ani běžný konzument nemá peníze na to, aby měl u sebe větší množství drogy, než na jeden den. Záleží zde především na soudu, zda bude držení kvalifikovat jako přestupek, nebo jako trestný čin. Avšak ani v případě trestného činu nemusí být uložen trest odnětí svobody. Zákon umožňuje soudu podle okolností upustit od potrestání nebo použít jiné alternativní tresty, včetně tzv. probačních opatření. Příkladem alternativních trestů může být obecně prospěšná práce. Mezi probační opatření patří povinnost podrobit se léčeni ze závislosti, zdržovat se návštěv nevhodného prostředí atd. Otázkou zůstává, jak je společnost a stát připraven na uplatňování alternativních trestů a probace. Tento zákon je určitým průlomem, bere zřetel na prvopachatele a na skutečnost, že je užitečnější zbavovat se návyku na drogách než trestat vězením.

3) Je toxikoman pouhou „obětí“ či podílníkem na nezákonném obchodu s OPL?

Na tuto problematiku lze nahlížet z mnoha hledisek. Z hlediska výrobců, přepravců a dealerů je samozřejmé, že ti se drogami zabývají proto, aby získali peníze. Tyto ilegální peníze investují tak, aby získali legální zisky. Osudy toxikomanů, kteří drogám podlehl, je však nezajímají.

Na utvoření postoje a názoru k osobě zneužívající drogy nám může pomoci několik následujících otázek špičkového drogového specialisty plk. JUDr. Miroslava Borníka:

- Je uživatel drog jen pouhou „obětí“ nebo také podílníkem na nezákonném obchodu s OPL? Závislým se přeci nestal po jednom nebo dvou zneužití drogy. Do závislosti se dostal sám, vlastním přičiněním a po delším zneužívání. To, že se může stát závislým a jaké důsledky to přináší, ví dnes každý, stejně jako to, že ten, kdo drogy vyrábí, dováží, prodává a nebo drží pro vlastní potřebu se dopouští nezákonného jednání.
- Nepodporuje každý, kdo kupuje drogy, také např. světový terorismus?
- Chceme, aby lidé drogy nebrali, a nebo jim chceme pro pohodlnější aplikaci drog vytvářet podmínky tím, že z nich uděláme oběti, vyměňujeme jim zdarma injekční stříkačky a jiný zdravotní materiál, léčíme následky zneužívání, vyplácíme sociální podpory apod.?
- Má každý skutečně právo na to, aby se sebepoškozoval a zdravotní následky pak požadoval uhradit od státu, tedy z kapsy „daňových poplatníků“, kteří jsou tak „hloupí“, že ještě stále poctivě pracují?
- Může beztrestně ohrožovat ostatní členy společnosti, v níž žije, například tím, že v parcích a na dětských hřištích odhazuje použité injekční stříkačky, roznáší nakažlivé choroby apod.?
- Jestliže se k užívání drog rozhodl sám a dobrovolně, má si také sám hradit veškeré náklady na svého „koníčka“, včetně zdravotních následků, které si sám přivodil a nebo je společnost povinna mu náklady hradit ze společných prostředků? V současné době je hradíme. Kolik občanů s tím souhlasí?
- Musíme také zvážit, že závislost na návykových látkách je v každém případě drahá, ale neléčená závislost je ještě dražší, právě vzhledem na sociální a epidemiologická rizika pro celou populaci. Není tato skutečnost zneužíváním celé společnosti, která je

zřejmě proto ochotna vynakládat na drogové závislosti nemalé prostředky, a to nejen v ČR?

- Je skutečně nejlepším řešením peníze určené na boj proti drogám využít z větší části na budování center, kde se budou scházet toxikomani, mohou si zde vyměňovat informace o tom, kde se dá koupit nejlevnější a nejlepší droga a po kávě a nových injekčních stříkačkách a jehlách, které zde zdarma dostanou, si odejdou shánět další drogu?
- Co naši spoluobčané diabetici? Kdo jim dá zdarma injekční stříkačky a jehly k aplikaci inzulínu? Celý život, na rozdíl od toxikomanů, poctivě pracovali a proto mají mít peníze na to, aby si potřebné věci zaplatili sami?
- Nebylo by lépe peníze využít na vybudování nových a nebo opravu starých sportovních zařízení pro mládež, zaplatit např. pedagogy, kteří se budou mládeži po práci věnovat (stejně mají malé platy a tak by si alespoň přivydělali) a vyplňovat tak jejich volný čas? Stejně to platí pro rozvoj různých zájmových kroužků hudby, výtvarného umění, skautské a jiné organizace, které učí děti soužití s přírodou apod.?
- Měly by mít orgány činné v trestném řízení, samozřejmě za dodržení patřičných právních norem, právo požadovat prokázání způsobu získání majetku u osob obviněných z organizované kriminality? Organizovaný zločin je páčán především za účelem získání majetku.(23)

Odpovědi na předchozí otázky jsou velmi obtížné, neboť na ně neexistuje jednoznačná odpověď. Narkomanů se nemůžeme zbavit tím, že je uvězníme na pustý ostrov a budeme se tvářit, že problém s drogami je vyřešen. Tento problém již existuje a je třeba ho řešit. Proto si myslím, že např. výměna injekčních stříkaček je daleko levnější záležitost, než například léčba narkomanů, kteří se nakazili díky tomu, že používali použité injekční stříkačky. Na druhou stranu je však nespravedlivé, že diabetici si musí přispívat na koupi těchto injekčních stříkaček sami. Narkoman není jen pouhou „obětí“ své doby, z velké části si za svou závislost může sám, existují však akcelerátory, které mohou pootevřít „bránu“ do světa drog. Někteří lidé považují narkomana za osobu nemocnou, což by podle nich mělo vylučovat represivní přístupy. Podle mého názoru je potřeba dát společnosti určité zákonné „mantinely“. Všude tam, kde je to možné, by se však mělo opouštět od trestního postihu „náhradou“ za léčebné a resocializační metody. Stát by se však neměl vzdávat možnosti postihu narkomana v případech, kdy léčení odmítá. Musíme si také uvědomit, že se mnohdy nejedná pouze

o zdraví samotného narkomana. Rodí se mnoho dětí na OPL závislých rodičů, kdy dítě přichází na svět již jako drogově závislé. Narkomani patří mezi nejaktivnější šířitelé AIDS a dalších infekčních onemocnění. Užívání drog značně zatěžuje také národní hospodářství. Souhlasím také s názorem, že prodej drog podporuje drogový terorismus. Terorismus má mnohem více peněz, rozvoj technologií mu umožňuje používat mnohem dokonalejší zbraně.

Výnosy z prodeje ilegálních drog jsou jedním z hlavních bankéřů terorismu. Odpověď na otázku proč došlo v posledních letech k nárůstu spotřeby drog můžeme nalézt u marketingových odborníků: Bez poptávky na trhu není ani prodej. Kde není trh, je třeba ho vytvořit.(24)

13. Závěr

Do budoucna musíme počítat se skutečností, že drogy se vyskytovat budou. Nelze je zcela vymýtit, pouze redukovat negativní dopad užívání drog a snížit počet uživatelů.

V současné době drogová kriminalita v České republice již nevzrůstá geometrickou řadou, ale relativně se ustálila.

Řešením situace je správný poměr prevence, represe a léčebných opatření. Největší důraz klást na prevenci, neboť nejlepší pacient je ten, který neonemocní. S případnou léčbou by se mělo začít co nejdříve, aby byl výsledný efekt co nejlepší. Represe se také nesmí opomíjet, je třeba stanovit ve společnosti jisté hranice, aby cesta k drogám byla složitější a odrazovala potencionální narkomany. Pokusme se tedy shrnout dosavadní zjištěná fakta jednou větou: „Normální je drogy nebrat“.

14. Použitá literatura

1. Nožina M.: Svět drog v Čechách. Praha, PB tisk Příbram 1997, s. 348
2. Štablová R.: Šíření drog a kriminalita v ČR v devadesátých letech. Bulletin NPDC 3/2001, s. 5-7, 19-20, 55-66, 105-112
3. Kalina K. a kol.: Drogy a drogové závislosti 1, mezioborový přístup. PB tisk, Úřad vlády ČR 2003, s. 25-31, 33-40, 59-68
4. Trávníčková I.: Drogová kriminalita-včera, dnes a zítra. Kriminalistika 4/2001
5. Štablová R. a kol.: Drogy, kriminalita a prevence. Polygrafické oddělení vydavatelství PAČR, Praha 1999
6. ÚZ č.498 - Trestní předpisy, podle stavu k 7.11.2005
7. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách
8. Martinec T.: Drogy a legislativa v ČR. Bulletin NPDC 1/2003
9. Borník M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Tiskárna MV, Praha 2000
10. Zákon č.283/1991 Sb., o policii ČR.
11. Deset let boje proti drogovému podsvětí.
<http://www.mvcr.cz/policie>, 15.1.2006, 18.30
12. Zeman P.: Vývoj registrované drogové kriminality a jejího postihu v ČR v letech 1996-2001. Kriminalistika 3/2003
13. Výroční zpráva mezinárodního výboru pro kontrolu drog za rok 2003. Informační Středisko OSN Praha, Kriminalistika 3/2003
14. Výroční zpráva NPC za rok 2001.
<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.html>, 19.1.2006, 12.20
15. Výroční zpráva NPC za rok 2002.
<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.html>, 19.1.2006, 12.23
16. Výroční zpráva NPC za rok 2003.
<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.html>, 19.1.2006, 12.30
17. Výroční zpráva NPC za rok 2004.
<http://www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.html>, 19.1.2006, 12.42
18. Národní strategie protidrogové politiky na období 2005-2009.
<http://wtd.vlada.cz/scripts/detail.php?id=7114>, 25.1.2006, 21.53
19. Ventuch P.: Drogy a kriminalita. Univerzita J.E. Purkyně v Brně, 1990, s. 156
20. Komorous J.: Argumenty aneb ne drogové liberalizační loby v ČR. Bulletin NPDC 1/2000

21. Holandský experiment s „half-baked“ drogami.
http://www.mvcr.cz/policie/npdc/clanky/halfbaked_policie.html, 5.2.2006, 19.58
22. Borník M.: Jak dlouho bude společnost ve svých postojích a zákonech dospívat?
Bulletin NPDC 1/2002
23. Pacovský M.: Drogy, kriminalita, terorismus. Bulletin NPDC 1/2005